Ferit Edgü

Bir Gemide*

Öyküler

*SEL

BİR GEMİDE*

Ferit Edgü'nün
Yayınevimizdeki Kitapları:

Tüm Ders Notları
Yazmak Eylemi
Abidin
Doğu Öyküleri
Hakkâri'de Bir Mevsim
Kimse
Nijinski Öyküleri
Van Gogh / Yüz Yıl Sonra
Biçimler, Renkler, Sözcükler
Şimdi Saat Kaç
Kaçkınlar
Devam
İnsanlık Halleri
Paraboller
Leş (*Toplu öyküler*)
Yaralı Zaman
Görsel Yolculuklar (*Toplu sanat yazıları*)
Eylül'ün Gölgesinde Bir Yazdı
Selma Gürbüz İçin Üç Yazı
Çığlık
İşte Deniz Maria

*SEL YAYINCILIK

*SEL YAYINCILIK
Piyerloti Cad. 11 / 3 Çemberlitaş - İstanbul
Tel. (0212) 516 96 85

http://www.selyayincilik.com
E-mail: halklailiskiler@selyayincilik.com

SATIŞ - DAĞITIM:
Çatalçeşme Sokak, No: 19, Giriş Kat
Cağaloğlu - İstanbul
E-mail: siparis@selyayincilik.com
Tel. (0212) 522 96 72 Faks: (0212) 516 97 26

*SEL YAYINCILIK: 660
ISBN 978-975-570-678-8

BİR GEMİDE
Öyküler
Ferit Edgü

© Ferit Edgü, 2014
© Sel Yayıncılık, 2014

Genel Yayın Yönetmeni: İrfan Sancı
Kapak resmi: Avni Arbaş
Kapak tasarımı ve teknik hazırlık: Gülay Tunç

Birinci Baskı: Ada Yayınları 1978
Sel'de Birinci Baskı: Temmuz 2014

Baskı ve Cilt: Yaylacık Matbaası
Fatih Sanayi Sitesi, 12/197-203
Topkapı-İstanbul, 567 80 03

Sertifika No: 11931

Ferit Edgü

Bir Gemide

Öyküler

İçindekiler

Kaza 7

Kentin Üzerinde Dayanılmaz Bir Korku 21

Bir Gemide 29

Kanca 42

Dönüş 60

Seksek 67

Olanak –siz 75

Melek Cici 79

Kaza

Geçenlerde, büyük gazetelerimizden birinin yazarı, "İnsanlık ölüyor mu?" başlıklı bir yazısında, yalnız ilgililerin değil halkımızın da, çevresinde olup bitenlere ilgi göstermediğini, ölümlerin, öldürümlerin, hırsızlıkların, gaspların, yalancılıkların, dolandırıcılıkların kimseyi yadırgatmamaya başladığını, bugün ulusça en büyük sorunumuzun bu olduğunu belirtiyordu. Sayın yazara göre, insanlar başka insanlarla anlaşmakta güçlük çekiyorlar, dolaysız bir ilişki kuramıyorlar, dolayısıyla da başkalarının başına gelenler onları ilgilendirmez duruma geliyordu. "Ama, diye devam ediyordu yazar, şunu gözden uzak tutmamak gerek; yarın bizim başımıza gelen bir olay da başkalarını ilgilendirmeyecek." Anladığım kadarıyla yazar, okuyucularını çevrelerinde olup bitenlerle etkin bir biçimde ilgilenmeye ve aralarında bir dayanışma kurmaya çağırıyordu.
Bu ilgisizlik nasıl yenilebilir? Bu dayanışma nasıl sağlanabilir? Bu konuda herhangi bir öneride bulunacak değilim. Ben ancak başımdan geçen bir olayı anlatmakla yetineceğim. Bunu yapmadan önce, hemen belirteyim ki bir yığın gariplikler,

olağanüstülükler ve saçmalıklar dizisinden oluşan anlatacağım olay, basınımızda herhangi bir trafik kazası olarak yer aldı ve kazanın yaşayan tek tanığı olarak açıkladığım gerçeklere kulak veren bir kişiyle karşılaşmadım. Bir tek Tanrı'nın kuluna (ki bunların arasında, yukarda sözünü ettiğim ve konuyu bütün ayrıntılarıyla yazıp, kendisine gönderdiğim yazar da var) derdimi anlatamadım. Bu ilgisizlik karşısında, bana düşen görevin, yaşadığım bu olayı (ki otuz-sekiz kişinin ölümüyle sonuçlanmıştı) yazmak olduğunu düşündüm.

Geçtiğimiz Ağustos ayının on ikisinde kişisel bir işimi izlemek için başkente gitmem gerekmişti. Benim gibi dar gelirli bir yurttaş için (bir devlet memuruyum), taşıt aracı konusunda bir seçme söz konusu değildi; en ucuzunu, otobüsü seçtim. Bir şirketin sabah sekiz otobüsünde yer ayırttım. Saat yedi buçukta, elimde bavulum, garajın önündeydim. Daha otobüs yerini almamıştı. Benden önce gelen yolcuların arasına katılıp beklemeye başladım. Biz Türkler, "erken" kişilerizdir. Yerimiz numaralı da olsa, saatinden önce kalkmayacağını bilsek de, ne olur ne olmaz deyip erken gideriz. Oysa, ne trenler, ne otobüsler ve sanırım ne de uçaklar erken kalkar. Zamanında kalkarlarsa ona bile şükür. Bu kez de otobüsümüz saat sekizde garaja girdi. Ama yola koyulması saat dokuzu buldu. Yola koyulur koyulmaz hostesimiz (ufak tefek, çıtı pıtı, ince çarpık bacaklı, lüle saçlı bir kızcağızdı bu) mikrofonu alıp "anons"unu yaptı:
– Sayın yolcularımız, başkentimize doğru, yola koyulmuş bulunuyoruz. Kaptan pilotumuz İdris Uçar yolculuğumuzun süresini yedi saat olarak vermektedir. Hepinize iyi ve hayırlı yolculuklar dileriz. Bu şirin hostes, "anons"unu yapar yapmaz, eline koca bir kolonya şişesi alıp, açılan avuçlara bu kokulu sudan serpmeye başladı. Sağımızdan solumuzdan uçar gibi taşıt araçları (otomobiller, kamyonlar, traktörler, motosikletler) geçiyordu. Bir ölüm yarışı içindeymişçesine biz öndekileri, arkamızdakiler bizi geçmeye çalışıyorlardı. Bazı yolcular, her

geçtiğimiz taşıttan sonra şoförü alkışlıyorlardı. Kimi yolcular türkü söylemeye başlamışlardı. Kimisi bağırıyordu. Kimisi haykırıyordu. Nerden düşmüştüm bu cümbüşün içine? Bu halk, böyle bağıra çağıra nereye gidiyordu?
Cevabı, otobüsün, tam kafamın üstüne rastlayan hoparlöründen yayılan bir türkü verdi:

Ben buralarda durmam giderim
Ahhhhh gideriiiiimmmmmmmmm

Bu kadar gürültü arasında kafamı toplayıp herhangi bir konuda (örneğin, ülkemizin kurtuluşu ya da trafik kazalarını önleme çareleri) düşünemeyeceğimi anlayıp, cebimden gazetemi çıkarıp okumaya başladım. Birinci sayfadaki haberlerde bir gencin bir başka genci öldürdüğünü, bir şoförün kamyonunun tekerliğine işeyen arkadaşını ağır yaraladığını, bir minibüsün kaldırımda bekleyen dört kişiyi ezdiğini, dış borçlarımızın arttığını okuyup öğrendim. Sonra ilanlara bir göz attım. İş arayanlar, eş arayanlar, ev arayanlar, araba arayanlar, ders verenler, ders alanlar, kiraya verenler, nüfus hüviyet cüzdanlarını yitirip yeniden çıkaracakları için eskisinin hükmü kalmadığını bildirenler, nişanlananlar, evlenenler, doğuranlar, ölenler. Ölüm ilanlarından biri, eski ev sahibimiz Gıyaseddin Bey'le ilgiliydi:

VEFAT

Sivas eşrafından Ali Savunduk ve merhume Kâtibe Savunduk'un oğulları, Zennube Savunduk'un eşi, Ergun, Ercan, Elif ve Ebru'nun babaları, Nazire Savadan ile Neyyire Neyir'in kardeşleri, Kemal, Cemal ve Zülâl'in ağabeyleri, Hayriye Saybey ve Belma Sitbis'in enişteleri, Hamdi, Remzi, Ali Savunduk'un amcazadeleri, Zeyno ve Zeynel Abidin Sırşın'ın dünürleri, Necmiye Solaç'ın dünürleri

GIYASEDDİN SAVUNDUK

11 Ağustos mübarek Cuma günü Hakk'ın rahmetine kavuşmuştur. Cenazesi ...

Rahmetlinin ne de çok hısım akrabası varmış. Her altı ayda bir kirayı artırması boşuna değilmiş. Yazık cenazesinde bulunamayacağım, diye düşündüm. Gıyaseddin Bey'i sevdiğimden değil, cenaze törenlerini sevdiğimden hayıflandım buna. Zira, hiçbir cenazeyi (uzaktan tanıdığım birine ait bile olsa) kolay kolay kaçırmam. Orada, musalla taşında kaldırılmayı bekleyen cenaze, bana kendi ölümümü ansıtır: "O tabutun içindeki sen olabilirdin şu anda. Eğer değilsen, bu bir rastlantıdır. Öyleyse bu rastlantıdan yararlanmasını bil. Borçlarını düşünme. Karının dırdırından tasalanma. Yaşamana bak."

Ne var ki bu kendi kendime verdiğim moral ancak iki gün sürer. "Bakalım, Gıyaseddin Bey'in ölüm ilanının verdiği moral ne kadar sürecek?" dedim kendi kendime. Nerden bilebilirdim, ancak bir-iki saat süreceğini?

Gazetenin öbür ölüm ilanlarından sonra (başka bir tanıdığım yoktu aralarında) spor haberlerine de bir göz attım. Sonra gazeteyi bırakıp yolcuları incelemeye koyuldum. Biraz yatışmış gibiydiler. Önümdeki iki Arap turist bir şeyler atıştırıyordu. Sol yanımda oturan iki Amerikalı, yarım yamalak İngilizcemle çıkarabildiğim kadarıyla, Türkiye'nin ekonomik durumuyla ilgili görüşlerini birbirlerine açıklıyorlardı. Dikkat edince gördüm ki otobüsün sağ yanında, özellikle pencerenin kıyısında oturanların büyük bir çoğunluğu kadınlardı. Ve bunlar, pencereleri kapamışlar, hostesten aldıkları naylon torbaların içine kusup duruyor, arada bir yanlarındaki pencereyi açıp, ellerindeki torbayı dışarı attıktan sonra, hostesten yeni bir torba ve kolonya istiyorlardı. Hoparlörden şimdi yükselen, gençlik yıllarımın sevilen bir kantosuydu:

Sevdim bir köy kızını
Kalplere vur bir zımba
Rumba da rumba rumba...

İşte, taşıt aracımız, varacağı yere (başkentimize) bu sesler, bu kusmalar, bu kantolarla, bu hava içinde hızla ilerliyordu. Deniz kıyılarından, göl kıyılarından, sazlıklardan, bataklıklardan geçmiştik. Sonra birden bozkır başlamıştı. Aylardır bir damla yağmurun düşmediği, kuraklıktan çatlamış tek tük ağaçlardan ve devedikenlerinden başka bir bitkinin görülmediği, göz alabildiğine uzanan, dümdüz, tekdüze bozkırı ikiye bölen asfaltta ilerliyorduk şimdi. Zaman zaman, uzakta, birkaç kerpiç evin oluşturduğu bir köy görülüyordu. Eşeğinin üstünde bilinmeyen bir noktaya doğru ilerleyen köylüyü, ya da yol boyunca, otobüse yetişecekmiş gibi koşan ve avaz avaz bağıran çocuklar görüyorduk. Güneş yanığı yüzleriyle, partal giysileriyle, yalınayak, başıkabak, bağıran, ne söylediklerini duymadığım çocuklar. Azgelişmiş ya da az geliştirilmiş, gelişmesi önlenmiş ya da gelişmekte olan bir ülkenin azgelişmiş ya da gelişmemiş ya da geliştirilmeleri önlenmiş çocukları. Ya da üçüncü dünyanın çocukları.
Amerikalılar gülüyordu. Kadınlardan biri kusmuk torbasını atıyordu. Yolcuların hemen hemen yarısı uyukluyordu. Radyo ya da pikap (ne haltsa) çok şükür susmuştu.
Otobüsümüz, bu bozkırın ortasında, birden bir serap gibi beliren üstü sazlarla kaplı bir hangarın önünde durmuştu.
Hostesimizin sesi:
– Sayın yolcularımız, yemek molası için...
Daha sözleri bitmeden yolcular ön ve arka kapıya doğru yürüdüler. Otobüsten en son ben indim. Ayağımı yere basar basmaz da, kendimi beli bükük, yaşlı bir kadının karşısında buldum. İhtiyarcık, handiyse boynuma sarılacaktı.
– Ah yavrucuğum! Bu ne tesadüf, seni gökte ararken yerde buldum, nereye gidiyorsun, annen nasıl, kız kardeşin doğurdu

mu, karının hastalığı geçti mi? Ama yolun açık olsun, Tanrı seni korusun! Yemeği burada mı yiyeceksin? Buranın yemekleri çok iyidir, suyu çok iyidir, böbrek taşlarına bire bir... Ağzım açık, ilk kez gördüğüm bu ihtiyarın söylediklerini dinliyordum. Kimdi bu kadın? Nerden gelip beni bulmuştu? Bir büyücü mü, bir falcı mı? Kız kardeşimin doğurduğunu, karımın hastalığını, böbreğimdeki taşları nerden biliyordu? Şaşkınlığımı gördü.

– Ne o, tanımadın mı beni? Ben senin küçüklüğünde boklu bezlerini yıkayan Şükriye Teyzenim. Ne çabuk unuttun. Bak dağ dağa kavuşmuyor, ama insan insana kavuşuyor, hem de en beklemediğin yerde, bozkırın ortasında. Tanrı'nın işi, sual olmaz.

Evet, sual olmaz. Ben de sual sormadım zaten.

Küçüklüğümde boklu bezlerimi yıkadığını söyleyen Şükriye Teyzemin eline birkaç kuruş sıkıştırdım. Yalnız yanından ayrılmadan:

– Şükriye Teyzeciğim, söyle bakalım adımı? dedim.

– Adını mı? dedi. Baban olacak herif, ben sizin evden ayrıldığımda adını koymamıştı ki daha.

Anlaşıldı, bu da, attığı tutan zavallı kaçıklardan biri.

– Biliyor musun, adım hâlâ konulmadı, dedim gülerek.

– Doğrusu hiç şaşmam, dedi.

İhtiyarı orda bırakıp içeriye, yemek yenilen yere girdim. Boş bir masaya oturdum. Ne yemek istediğimi soran garsona:

– Bir yulaf çorbası, bir fasulye piyazı, bir yahni, bir de muhallebi, dedim.

Garson:

– O istediklerinizden hiçbiri yoktur bizde, dedi.

– Sizde bulunan ne? dedim.

– Fasulye çorbası, bulgur pilavı, köfte ve ayran, dedi.

– Öyleyse sen de onları getir, dedim.

Geldi. Bol kırmızı biberli bir su içinde yüzen soğan parçacıkları ve ezik fasulyeler. Tadına baktım. Acı. Basurlarımı düşünüp kâseyi ittim. Köfteye el attım. Çatal zor kesiyor. Kuru. Hem de

içi kıpkırmızı. Hiç kuşkusuz, keçi eti olmalı. (Tabii eşek ya da köpek eti değilse.) Bağırsaklarımı düşünüp, onun da tadına bakmadım. Yalnız ayranı içmekle yetindim. Hesabımı öderken anons yapıldı:
– Jet yolcuları, başkente gidecek uçağımız kalkmak üzeredir, tüm yolcuların yerlerini almaları rica olunur.
Jet, kabul, otobüs şirketinin adı; ama "uçak" n'oluyor? Yanlış mı duydum? Yoksa anonsu yapan delikanlının bir şakası mıydı bu? Ne önemi var? Her yerde, her an dil sürçmeleriyle karşı karşıya değil miyiz?
Otobüse binip, koltuğuma oturdum.
Yola koyulduk.
On-on beş dakika sonra kulağıma,
– ... başım dönmeye başladı...
– ... kusacağım...
– ... hostesten torba iste, buraları berbat etme...
– ... kus kus açılırsın...
– ... pencerenin yanına gel, başını dışarı çıkar...
– ... gözlerini kapa, yutkun...
– ... uzaklara bak, derin derin solu...
– ... kusmasana kız...
– ... ilaç aldın mıydı...
– ... neden bu kadar sallanıyoruz...
– ... hava boşluğuna mı girdik...
– ... bu bölgede hep böyle olur...
– ... verdikleri yemek de çok kötüydü...
– ... su yok mu su...
– ... daha önce uçağa binmemiş iniydiniz...
– ... uçak beni hep tutar...
– ... niçin trene binmiyorsunuz...
– ... bu kez pek fazla salladı...
– ... hakkınız var...
gibi konuşmalar gelmeye başladı.
Bu sırada, kalın, tok bir erkek sesi duyuldu:
– Hava boşluğuna giriyoruz, kemerlerinizi takın.

Ortalık karıştı. Herkes kemerini arıyor.
Ben aramadım. Böyle şakalardan hoşlanmam. Otobüste kemer... Otobüsle hava boşluğuna giriyoruz... Yok deve! Otobüsün penceresinden dışarı baktım. Yolun kıyısında başlayan derin bir uçurumun dibinde vadi görünüyordu. Yemyeşil bir vadi. Evler küçük birer kibrit kutusu. Ortadan bir dere akıyor. Ama öylesine yüksekteyiz ki derenin hangi yönde aktığı bile belli olmuyor. Tıpkı uçaktaki gibi. (Doğrusu, yaşantım boyu, bir kez bindim uçağa. O da, görevli olarak gönderildiğim Kan kentine giderken.)
Geçtiğimiz yol boyunca bir tek trafik işareti görmemiş olmamızı bir türlü açıklayamadım. Çünkü sert virajlar alıyorduk. Ve yolumuzun üstünde banketler vardı. Tırmandığımız tepenin en yüksek noktasına varırken bir bulutun içinde bulduk kendimizi. Göz gözü görmüyordu. Hostese, şoförün sis lambalarını yakıp durması gerektiğini, bu koşullar içinde yola devam etmesinin tehlikeli olabileceğini söyledim. Önemsemedi söylediklerimi.
– Kaptan pilotumuz alışıktır, demekle yetindi.
– Ben bir yolcu olarak sizi uyarıyorum, dedim.
– Teşekkür ederim, dedi. Ama yolumuza devam etmemek için herhangi bir neden yok.
– Önünü görmüyor, bu yeterli bir neden değil mi? dedim.
Karşılık alamadım.
Sinirlenmek yerine bir başka yol seçtim. "Önünde sonunda sen de bu halkın bir çocuğusun, dedim kendi kendime. Onun felsefesini benimse. Her şey olacağı yere varır. Doğru. Her şey olacağı ya da varacağı yere varır."
Koltuğumu geriye yatırıp, bir öğle uykusu çekmek için gözlerimi kapadım. Otobüsün içindeki sesler, ben gözümü kapar kapamaz, bir ninni gibi gelmeye başladı kulağıma. Dalıp gitmişim. Ne kadar uyudum bilmiyorum. Birden çığlıklarla uyandım. Ne olup bittiğini anlamaya vakit bulamadan, otobüsün, önündeki virajı alamayıp, soldaki uçurumdan uçmaya başladığını gördüm. Tüm gücümle önümdeki koltuğa

tutundum ve gözlerimi kapadım. Gözlerimi kapamadan önce, şoförümüzün, akıl almaz bir çeviklik ve uğraşına yakışmayan bir sorumsuzlukla, yanındaki kapıyı açıp kendini boşluğa bıraktığının tanığı oldum. Büyük bir sarsıntı.
Gözümü açtığımda otobüsün içindeydim. Otobüs yana devrilmiş, önden hafif bir duman çıkıyordu. Yanımda, yöremde, koltukların üstünde, ara yolda insanlar (baygın ya da ölü) serilmişlerdi. Onların üstüne basa basa ön kapıya doğru ilerledim. Şoförün atladığı kapı açıktı. Ama otobüs sağ yana yattığından, kapı ile yer arası bir insan boyundan fazla bir yükseklikteydi. Bedenimin dört bir yanında duyduğum sızıya karşın, tüm gücümü toplayıp açık kapıdan sarkıttım bedenimi. İki ayağımın üstüne düştüm. Düştüğüm yerden, yardımıma koşacak bir insanoğlunun varolup olmadığına baktım. Kimse yoktu. Hiçbir kimse. Ne koyunlarını otlatan bir çoban, ne de yukardan yoldan geçen bir aracın şoförü ya da yolcuları. Emekleye emekleye, az ötedeki elma ağacına doğru ilerledim. Elimle kırık-çıkığım var mı diye şöyle bir yokladım bedenimi. Her yanım kan içindeydi. Ama bu kanlar benim kendi kanım mıydı yoksa öbür yolcuların üstüme bulaşmış kanları mıydı, bilemedim. Kaslarımda bir eziklik, bir çürüklük, ama kırık-çıkık gibi bir acı duymuyordum. Sırtımı elma ağacına dayadım. Ve kusmaya başladım. Sonra gözkapaklarım kurşun gibi ağır kapandılar. Karşı koymaya çalıştım, ama başaramadım. İmdadıma çağırmak istedim insanları. Ama başaramadım. Kendimden geçmişim.

İnsan kardeşlerim ne zaman geldiler, nasıl geldiler, bilmiyorum. Kendime gelir gibi olduğumda çevremde toplanmış bir yığın insanı ayrımsadım. Biri:
– Yerinden oynatmayalım, yoksa cavlağı çekeceğinin resmidir, diyordu.
Bir başkası:
– Bak, bak, gözlerini açtı, diyordu.
Öbürü:

– Kafatasında bir çatlak varsa belli olmaz, diyordu.
"Hiçbir şeyim yok" demek istiyordum. Başaramıyordum. Sözcükler kafamda beliriyordu. Ama sese dönüşmüyordu. Konuşamıyordum.
En sonunda bir sedye getirdiler. Beni içine uzattılar. Bir polis gelip bazı sorular sordu. Konuşamadığım için sorularına cevap veremedim. Kaza yerinden hastaneye götürülene değin kaç kez yitirdim kendimi, bilemiyorum. Gözümü açtığımda bir hastanede, bir koğuşta, bir yataktaydım. Başımda bir hastabakıcı duruyordu. Onun yanında, sonradan savcı olduğunu öğrendiğim bir adam. Sonra bir doktor geldi. Savcı, doktora, benimle konuşup konuşamayacağını sordu. Doktor, "Her ne kadar önemli bir durumu yoksa da, kazanın şoku altında, yarın ya da en iyisi öbür gün görüşseniz daha iyi olur" dedi. Savcı gitti.
Doktor ve hastabakıcı da.
O günü ve geceyi uyku-uyanıklık arası geçirdim.
Gözlerimi açtığımda, kendimi bitkin, ama gene de iyi duyuyordum. Sağ yanımdaki hastanın transistorlu radyosundan yükselen haberleri dinledim. Haberler arasında adım geçti. Tam olarak ne söylendiğini anlamadım. Ama kulağıma gelen sözcüklerden "uçak... kaza... kurtulan..." sözcükleri ve adım vardı. Sonra türküler başladı. Radyodan gelen en küçük ses, kafamın içinde çınlıyor, beynimin, kafatasımın içinde patlamakta olduğu duygusunu veriyordu bana. Ne yazık ki bunu söyleyecek, radyoyu kapatmasını, hiç değilse sesini kısmasını isteyecek durumda değildim. Dilim konuşmuyordu. Tutulmuştu. Radyodan yayılan sesi duymamak için yorganı başıma çektim. Başımı yastığın altına soktum. Ama nafile. Herif öylesine açmıştı ki radyoyu, ses, yorganı ve yastığı aşıp kulağıma, ordan da sarsılmış beynimin ilgili bölgelerine ulaşıyordu. Neden dilim tutulacağına kulağım tıkanmamıştı? Gelen seslerin kulağımdan içeri girdiğini duyuyordum. Ve beynime ulaştığı yolu izliyordum. Acıyla. Tıpkı bir balona, bir topa hava verir gibi, bu kulağımdan giren

sözcükler ve gürültüler kulağımdan girip beynime ulaşıyor ve onu şişiriyordu. Biraz daha sürse, kafatasımın içinde şişecek, patlayacaktı beynim.
Bu işkence içindeyken ben, kafama değin çektiğim yorganın üstümden alındığını duydum. Bir ses:
– İşte kocanız, dedi.
Başımı yorganın altından çıkarıp baktım: Tanrım, karım! İki gözü iki çeşme karşımdaydı. Kendisine konuşamadığımı, ama dil tutulması dışında pek bir şeyim olmadığını anlatmaya çalıştım, başaramadım O, göz işaretlerime bakmadan elinde tuttuğu gazeteyi, yaramaz bir çocuğa sallar gibi yüzüme karşı sallayıp:
– Ben sana uçağa binme demedim mi? diyordu. Kaç kez söyledim uçağa binme diye? Uçaklara güven olmaz diye! Uçak havada uçar ve düşerse tam düşer, demedim mi? Ne zorun var beni dul, çocuklarını yetim bırakmaya? Kendinden başkasını düşünmez misin sen?
– Uçağa filân binmedim ben, dedim.
Dedim ama içimden. Ne yazık ki dilim ağzımın içinde küçük plastik bir top parçası gibiydi. Oynattığım zaman anlamsız heceler çıkıyordu yalnızca.
Yanımdaki yatakta yatan hasta, karımın odaya girmesiyle radyoyu kapamıştı. Çok şükür, karımın gözyaşlı takazaları karşısında radyosunu yeniden açmayı akıl etti. Ben de böylece karımı dinlemektense, radyonun saçma sapan müziğini dinlerim, diye düşündüm. Beynimin de patlayacağı varsa, patlasın! Bakışlarımı karımdan (ağlayan bir kadın, her zaman, bir acıma duygusundan çok, bir tiksinti uyandırmıştır bende) çevirdim. Duvarda bir hamamböceği vardı. Onun tavana doğru yükselişini izledim. Radyoda müzik yayını sona erdi. Haberler başladı. İç politika alanındaki gelişmelerden sonra, berberler kongresinde konuşan kültür bakanının söylevini verdiler. Onu dış işleri bakanının gezileri izledi. Sonra bir uçak kazası haberi. Başkente gitmekte olan bir uçak, başkente yüz kilometre kala düşmüştü. Kazanın nedeni bilinmiyordu.

İlgililer araştırmaya başlamışlardı. Pilot paraşütle atlamış, ancak paraşütü açılmadığı için ölmüştü. Kazadan ağır yaralı olarak, kimliği saptanamayan bir tek yolcu kurtulmuştu. Karım bir yandan radyoyu dinliyor, bir yandan da bana:
– Demedim mi ben sana, uçağa binme, diye. Otobüse biniyorum, diyorsun, uçağa biniyorsun. Yalan söylüyorsun. Beni aldatıyorsun. Cinler başıma üşüşmüştü. Taşan sabrımla birlikte, dilimin ağzımın içinde ufaldığını, eski biçimini aldığını duyuyordum. Bir deneyeyim dedim:
– Ne uçağı sayıklıyorsun be karı, diye bağırdım. Herkes bana baktı. Karım:
– Aaa, dili açılır açılmaz bir de bağırmaya başladı, diye haykırdı. Sonra yandaki radyolu hastaya dönüp:
– Duydunuz değil mi? dedi.
Adam elindeki toto kâğıdını işaretleyip karıma susmasını işaret etti. Ben de bundan yararlanarak, bir daha gürledim:
– Yeter artık, hastane köşesinde, ölüm yolculuğunda bile rahat yok. Niye geldin buraya? Ne bok yemeye geldin?
– Son soluğunu verirken yanında olmak istedim, dedi kinle.
– Merak etme, vermeyeceğim son soluğumu, dedim. Sen yanımda olduğun sürece vermeyeceğim.
– Öyleyse ben gidiyorum, dedi.
– Güle güle, dedim. Cehenneme kadar yolun var.
– Senin için bunca yolu teptim geldim. Cefalı bir otobüs yolculuğu yaptım. Sense bana...
Yeniden gözyaşları.
Çok şükür dediğini yaptı, çantasını alıp çıktı odadan. Sanki onun çıkmasını bekliyormuş gibi, yanında bir yazmanla Savcı Bey girdi odaya.
Bir iskemle çekip başucuma oturdu.
– Geçmiş olsun, dedi.
– Sağ olun, dedim.
– Konuşmaya başladığınıza göre, bari bazı şeyleri ansıyor musunuz? dedi.

– Tabii, dedim. Her şeyi ansıyorum.
– Güzel, dedi. Söyler misiniz, düşmeden önce, uçakta herhangi bir patlama ya da benzeri bir şey oldu mu? Herhangi bir anons yapıldı mı?
– Bakın, dedim. Ben düşen uçağın içinde değildim. Bir uçağın düştüğünü ve bir yolcunun kurtulduğunu az önce radyoda haberleri dinlerken öğrendim. Ben bir otobüs yolcusuyum. Otobüs uçuruma yuvarlandı. Eğer bu konuda bir bilgi istiyorsanız...
– Hayır, dedi. Siz düşen uçağın içindeydiniz. Ve kurtulan tek yolcu sizsiniz. Belleğinizi biraz zorlayın.
-Belleğimin zorlanacak bir yanı yok. Bu sabah, saat sekiz otobüsüne bindim başkente gitmek için, dedim. Ve otobüsümüz bir virajı alamadı, uçuruma uçtu.
O sırada yanımıza yaklaşmış olan Doktora döndü Savcı:
– Yapacak bir şey yok, belleğini yitirmiş, beklememiz gerekiyor, dedi.
Ah, keşke yitirmiş olsaydım belleğimi. Keşke. Her şeyi unutmak, adımı, sanını, işimi, karımın yüzünü, borçlarımı, sıkıntılarımı. Keşke yitirmiş olsaydım o beni sıkmaktan başka bir işe yaramayan, adına bellek denilen o murdar hazineyi.
Savcı elindeki gazeteyi açıp, parmağıyla birinci sayfadaki bir fotoğrafı gösterdi:
– Bu size bir şey ansıtmıyor mu?
Gazeteyi aldım. Sayfanın üçte birini kaplayan fotoğrafa baktım. Bu düşmüş bir uçak enkazının fotoğrafıydı. Fotoğrafın içinde, bir çerçeve içine gömülmüş bir gençlik fotoğrafım yer alıyordu. Fotoğrafın altında şunları okudum:

DÜŞEN JET UÇAĞI VE KAZADAN
KURTULAN TEK YOLCU MUHTAR GÜDE

Savcıya:
– Hayır, dedim. Hiçbir şey demiyor bu bana.

Doktorla Savcı bakıştılar: *"Yapacak bir şey yok."*
– Sizi birkaç gün sonra gene rahatsız edeceğiz, dediler.
– Ne zaman isterseniz, dedim.
Çıktılar.
Yanımdaki radyolu hasta:
– Toto gene yattı, dedi. On biri bile tutturamadık.

1967

Kentin Üzerinde Dayanılmaz Bir Koku

Köpek burcundan olmalıyım. Çocukluğumdan beri kokulara karşı aşırı duyarlıyım.
Sözcüklerin, görüntülerin, seslerin, renklerin yaratamadığı çağrışımı, kokular yaratır bende. Birlikte yaşadığım (bir zamanlar yaşamış olduğum) kişilerin kokuları perçinleşmiş gibidir belleğimin kokular hanesinde. Örneğin, babam. Öleli yıllar oluyor. Bugün bile ansırım kokusunu: İhtiyar emekli. Anamın (o da öleli yıllar oluyor) kokusunu: Kurban kadın. Ve *refoulée).* Kız kardeşimin kokusunu: Çılgın bakire. Enişteмin kokusunu: Ter, at ve sinir. Yalnız insanların değil, hayvanların, nesnelerin, yerlerin, yörelerin kokusu da yer etmiştir belleğimde. Dokuz yaşındayken yitirdiğim sevgili köpeğimin kokusu başkaydı. On yaşında sokakta bulup eve getirdiğiminki başka. Fatih'teki evimizin kokusu başkaydı. Firuzağa'daki evimizin kokusu başka. Evet, anlaşıldı artık. Kokulara karşı aşırı bir duyarlığım var. Açıkça söyleyeyim ki beni en çok coşturan kokudur. (Yalnız, kokudur, demiyorum,

ama ilk etkiyi sağlayan, derin derin soluduğum kokudur.) Sevişmem, okşamalardan, öpüşlerden önce koklamakla başlar. Her kadının ayrı bir kokusu vardır. (Kullandıkları kokudan söz etmiyorum, kendi öz, doğal kokularından.) Daha doğrusu binbir kokusu. Saçlarının kokusu başkadır. Ensesinin, boynunun kokusu başka. Kulağının içi başka kokar, burun delikleri başka. Gerdanı başka kokar, göğüsleri başka. (Giderek iki göğsünden ikisinin kokusu ayrıdır diyeceğim. Hiç değilse safkan dişilerde.) Koltukaltlarının kokusu, bacak aralarının kokusuna ya da diz kapağı ardının kokusuna benzer mi? Ayak kokusundan söz etmeyeceğim. (Ayak kokuları üstüne bir kitap yazabilirim. Bunda utanacak ne var?) Koklayacak bir dişi bulamadığımda, yatağa uzanıp kendi kendimi koklarım. Koklamak biraz da yoklamaktır. Keyifliyken başka bir koku salgılar bedenim, hüzünlüyken başka. Tokken başka. Açken başka.

Yalnızlığın bir başka kokusu vardır, birlikte olmanın (özellikle yatakta) başka bir kokusu. Çiftleşir ya da tekleşirken bedenimizin kokusu da değişir.

Bilmiyorum, ünlü ruh bilimci Kraft Ebing, *Psycopathia Sexualis*'te bu koku düşkünlüğüne ne ad veriyor? Bu koku düşkünlüğünü, örneğin, fetişizm, animalizm, egzibisyonizm, masoşizm, sadizm... gibi ruhsal hastalıklar arasında mı değerlendiriyor, yoksa "normal" karşılayarak, *psycopathia*'nın sınırları içine sokmuyor mu? Freud ne düşünüyor bu konuda? Ya Jung? Aslında, bu büyük ruhçuların ne düşündüğü bilmemnemde değil. Normal ya da anormal, bilmiyorum; bildiğim bir koku düşkünü olduğum. Kaldı ki burada anlatmak istediğim, kokularla cinsel yaşamım arasındaki ilişkiler değil. Böylesi şeyler yazılmaz, yaşanır.

Kokular üstünde bu girişi yaptımsa bunun özel bir nedeni var: Anlatacağım konuyu tam değerlendirebilmeniz ve bir yanlış yorum yapmamanız için, anlatanın, anlatacağı konu ya da olaya yaklaşımında, ne gibi nedenlerin, duyarlılıkların, birikimin ve tüketimin söz konusu olduğunu belirtmem

gerekti. Yazıda, ne kesin bir öznellik, ne de kesin bir nesnellik söz konusu olamayacağına göre, okuyucunun, bu iki kavramın değerlendirmesini, mümkün olan doğruluk oranında yapmasını sağlaması gerekir yazarın. Hiç değilse, bir okuyucu olarak benim beklediğim bu.
Bunca açıklamadan sonra, anlatacağım olaya gelebilirim:
Bu sabah, berbat, dayanılmaz, iğrenç bir kokuyla uyandım. Nerden gelebilir bu koku? diye düşünüp, ilk aklıma gelen yere, ayakyoluna girdim. Evet, burada koku daha yoğundu. Dün gece, yatmadan önce işimi gördükten sonra sifonu çekmeyi unutmuş olmalıyım, dedim kendi kendime. Ama baktım, ortada gözle görünür bir pislik yoktu. Sifonu çektim gene de. Dolmasını bekledim, bir daha çektim. Sonra elimi yüzümü yıkamak için banyoya girdim. Burası da en az ayakyolu kadar kötü kokuyordu.
Sabah, aç karnına ve uyku sersemi, dayanılır bir koku değildi bu. Gene de, kaynağını bulmak için derin derin soludum.
Ve içimdeki koku uzmanına sordum:
Ne kokusu olabilir bu?
Kaynağı ne / neresi olabilir?
Açıkça söyleyeyim ki çabuk ve kesin bir cevap veremedim.
Banyonun aydınlığa bakan küçük penceresini açtım. Pencereyi açmamla koku daha bir arttı.
O zaman
anladım ki
koku
dışardan
gelmektedir.
Lodosun bir oyunu olmalı bu, diye düşündüm.
(Kentimiz lodosta pek kötü kokar. Lodos esmeye görsün, sanki yerin dibinde gizlenmiş tüm kokular birden yer üstüne çıkarlar.) Kahvemi pişirmek için mutfağa girdim. Mutfakta aynı koku. Ocağın üstünde kahvem kaynarken, mutfağın penceresinden avluya bir göz attım. Avludaki ağaçların yaprağı kımıldamıyordu. "Lodos da esmediğine göre

nerden geliyor bu koku?" Kahvemi içemedim. Kahvem de dayanılmaz bir biçimde kokuyordu. Döktüm. Sonra, traş bile olmadan, giyinip sokağa fırladım. Sokak, evin içinden daha beter kokuyordu. Bir sokaktan bir sokağa, ana caddeden ara sokaklara, ara sokaklardan ana caddeye, içimde, nerden geldiğini bilmediğim kokudan doğan bulantı ve belki bunun sonucu korkunç bir baş ağrısı, ordan oraya vurdum kendimi kurşun yemiş bir yunus gibi. Nereye gideceğimi bilmiyordum. Yalnızca bu kokudan kurtulabileceğim bir sokak, bir köşe arıyordum.
Ne kokusunu andırıyordu bu?
Kokmuş balık kokusu? – Değil.
Lâğım kokusu? – Değil.
Çürük kokusu? – Değil.
Ağıl kokusu? – Ne ilgisi var?
Güneşte kurtlanmış leş kokusu? – Gibi. Ama değil.
Yanık kokusu? – Hayır.
Yangın kokusu? – Hayır, dedik.
Bataklık kokusu? – Olamaz.
Bir ceset, bin ceset kokusu? – Sanmam.
Öylesine bir kokuydu ki tüm bu kokulardan oluşmuştu sanki. Balıklar kokmuş, sebzeler çürümüş. Bir çürük seli, güneşte kurtlanmış leş sürüsü üstünden akmış, binlerce gömülmemiş, günlerce yaz güneşinin altında kalmış cesetlere ulaşmış ve sonra tüm kenti alt üst eden bir yangının kokusunu getiren rüzgârla karışıp kentin üstüne çökmüştü.
Yürüyordum.
Yürüyordum ve yolumun üstüne çıkan dükkânlara girip çıkıyordum bu kokuyu unutmak, bu kokuyu duymamak için. Bir antikacı dükkânına girdim. Yaldızlı kokuların, ağır çerçevelerin yüzyıllar boyu kullanılmış dolapların kokusunu duymak için soludum. Hayır, antikacı dükkânında tüm bu eşyalar yerli yerlerinde duruyordu, ama dışardan (dışardan?) gelen koku, onların kokusunu bastırmıştı. Bir kahveye girdim. Bir çay söyledim. Ama kahvenin kokusu dayanılır gibi değildi.

Genzim boşu boşuna aradı aşınmış iskambil kâğıtlarının, telvelerin, semaverin ve nargilenin kokusunu. Oysa, kahveler, çaylar içiliyordu, nargileler fokurdatılıyor, yanıbaşımdaki masada iskambil oynanıyordu. Ama bunların hiçbirinin kendilerine özgü kokusu yoktu. O iğrenç koku tümünü bastırmıştı. Çayımdan iki yudum almadım, çıktım kahveden. Yolumun üstüne çıkan bir kitapçı dükkânına girdim. En son çıkan kitaplara el attım. Gözüme değil, burnuma götürdüm kitapları. Ne kâğıt kokusu, ne mürekkep.
Bir otobüse bindim. İki durak sonra indim.
Bir dolmuşa bindim. Yüz adım sonra durdurdum.
Bir benzin istasyonunda konakladım.
Benzin pompalarının yanında durdum araçlara benzin verilirken. Hayır, ne insan kokusu, ne benzin kokusu... Yalnız o adlandıramadığım kokuyu duyuyordum.
Denizi, açık havayı özledim.
Deniz kıyısına gidersem bu kokudan kurtulacakmışım gibime geldi. Tıklım tıklım bir otobüse atladım, beni kent dışına deniz kıyısında bir yere götürecek. Otobüsün kokusu, her zamanki insan (kadın, erkek, ter karışımı) kokusu değildi. Pis bir ayak kokusuna bile razıydım.
Gözlerim, üstü başı partal, mutlak ayağı kokan, kokması gereken birini aradı. Önlerde bir yerde böyle birini gördüm. Yolcuların ayağına basa basa, heyecanla öne doğru ilerledim. Adamın yanıbaşına vardığımda şöyle bir baktım. Ayaklarında çamurlu poturları, sırma bıyıkları ve ürkek tavrıyla kente yeni gelmiş bir köylüydü bu. "Bu adamın ayağı kokmazsa, kimseninki kokmaz."
Geldiği yerlerin ve günlerce, belki haftalarca doğru dürüst yıkanmamış olmasının kokusunu taşıyor olmalıydı. İyice yaklaştım ve derin bir soluk aldım. Hayır, dilediğim koku gelmedi burnuma. Daha derin bir soluk aldım, gene bir şey yok. Biletimi düşürdüm ayaklarının dibine. Biletimi almak için eğildiğimde, burnum handiyse postallarına değecekti. Zavallı burnum, yalnızca o pis kokuyu duydu, bir insanın

ayak kokusunu değil. Doğrulduğumda, bulantım bunaltıya dönüşmeye başlamıştı.
Yıkılmıştım. Sanki son gününü yaşayan bir dünyada, son gününü yaşayan ve her ikisinin de bilincinde olan (bunaltı bu değil mi? – *bilincinde olmak)* bir insandım.
Bunu düşünür düşünmez, bugün ilk kez, çevreme (otobüstekilere) bakmayı akıl ettim. Ya onlar, bu insanlar duymuyor muydu bu kokuyu? Bundan tedirgin olmuyorlar mıydı? Yüzlerinde bunun belirtisi yoktu. Ya da ben göremedim. Şoförden başlayarak, herkese tek tek sormak istedim. Bir araştırma yapmak. Bağışlayın, bugün hayatınızda olağanüstü bir şey oldu mu? Bugün değişik bir koku duydunuz mu? Duydunuzsa bu koku sizce nerden geliyor? Ama, araştırmanın sonuçlarını baştan biliyordum. İlgisizlik. Şoför, biletçi ve tüm yolcular garip garip yüzüme bakacaklar, kimi, "Ne demek istiyorsun?" diye soracak, kimi, "Çıldırdınız mı?" diyecek, bir başkası, "Eğlenecek başka yer bulamadınız mı?" diye cevaplayacaktı sorumu.
Kısacası, soruma gerçek bir karşılık alamayacaktım.
Bu bunaltı ve umutsuzlukla indim otobüsten.
Tek umudum kalmıştı: Deniz.
Deniz kıyısına attım kendimi.
Deniz kudurmuştu.
Dalgalar kıyıyı dövüyordu.
Ama lodos değildi esen.
Ve deniz kıyısında, duyulan (hiç değilse benim duyduğum) deniz, yosun, iyot kokusu değildi.
Deniz, kendinden olmayan hiçbir şeyi barındırmayan, bir gün mutlak karaya vuran, kendine âşık deniz bile yitirmişti öz kokusunu. Denizden gelen koku öylesine ağır, öylesine dayanılmazdı ki sanırdınız tüm balıklar ölmüş ve kokuşmuş ve binlerce boğulmuş insan cesedi doldurmuştu denizi.
Dayanamadım. Kusmaya başladım.
Boş midemden çıkan yemyeşil sularla ağzımın içi apacı kesilmişti.

Eğilip bir avuç deniz suyu aldım ağzımı çalkalamak için. Deniz suyu bildiğim tuzlu, iyot kokan deniz suyu değildi.
Bu koku, birkaç gün bile sürse yaşamım zehir olacaktı. Ne bir şey yiyebilir, ne bir şey içebilirdim. Uyumanın bile olasılığı yoktu.
Ne yapabilirdim?
Kime ne diyebilirdim?
Anlaşma olasılığım ancak bu kokuyu duyan kişilerle olabilirdi. Oysa, sabahtan beri, bu kokudan tedirgin olan biriyle karşılaşmamıştım. Boyun eğmek, alışmayı (bu kokuya) seçmek mi? Tanrı korusun! Bu benim yapacağım iş değildi. Kendi kendimi umutlandırmaya çalıştım: Nasıl olsa çok geçmeden başkaları da duyacak bu kokuyu, dedim. Başkaları, bu kentte yaşayan soydaşlarım, hemşerilerim, insan kardeşlerim. Şu anda kıyıda ağlarını onaran balıkçılar. Fabrikalarda, atölyelerde çalışan işçiler. Esnaflar. Şoförler. Biletçiler. Herkes. Ben, kokulara karşı duygan olduğum için onlardan önce duydum. Akşam çökmeden, ya da yarın olmadan onlar da duyacak bu kokuyu. Hiç kuşkusuz.
Hiç kuşkusuz!
O zaman?
O zaman, el birliğiyle bir şey yapılabilir. Acaba bir yazı yazıp gazeteye verip yayımlatsam bu kokuyu bir an önce duymalarına yardımcı olabilir miyim? diye düşündüm.
Ama ilkin, kokunun varlığından hiçbir kuşkumun kalmaması gerekiyordu. Hiç değilse, bir ya da iki kişi daha...
Çevreme bakındım. Yalnız çocuklar vardı oynayan, bir de ağlarını onaran balıkçılar. İlkin, çocuklardan başlayayım, dedim. Balonuyla oynayan bir kız çocuğuna yaklaştım.
– Bana bak yavrum, dedim. Garip bir koku duyuyor musun bugün? Sağ eliyle burnunu tıkadı.
Boğuk bir sesle:
– Hem de nasıl, dedi.
– Gerçek mi söylüyorsun? dedim.
– Tabii, dedi. Neden yalan söyleyeyim?

– Nasıl bir koku duyduğun? dedim.
– Pis bir koku, dedi.
– Daha önce böyle bir koku duymuş muydun? dedim.
– Hayır, dedi.
– Arkadaşların da duyuyor mu bu kokuyu? dedim.
– Tabii, hepimiz, dedi.
– Ya evdekiler? Anan, baban?
– Onları bilmiyorum, dedi. Onları bilmiyorum.
Koku ordaydı. Burnumun ucunda ve kentin üzerinde. Ama umutsuzluğum bir anda yok oldu.
– Teşekkür ederim, dedim küçük kıza.
– Neden teşekkür ediyorsun? dedi.
– Bana söylediklerin için, dedim.
– Ama ben sana bir şey söylemedim ki, dedi.
Çocuklar böyledir, her şeyi söylerler ve hiçbir şey söylemedim derler.
Bulduğum ilk araca atladım. Evimin yolunu tuttum. Çöken akşamla birlikte koku daha da artmıştı.
Ama aldırdığım yoktu.
Kentin üzerindeki dayanılmaz kokuyu yazıp insan kardeşlerimi uyarabilirdim.

1968

Bir Gemide

Yemekten sonra, her akşam yaptığım gibi, güverteye çıkmıştım. Hava ağırdı. Eriyen bir kurşun. Buharını ben soluyordum. Kesik soluyuşumla. Tere batmıştım. Filikaların altında, hiç kimsenin beni görüp tedirgin etmeyeceği bir köşeye sığınmış, serinlemeye çalışıyordum. Bir yandan da, kafamı nicedir çelen şu sorunun karşılığını arıyordum: Nerden binmiştim bu gemiye? Nasıl binmiştim bu gemiye? (Eskilerin deyimiyle, feleğin bir cilvesi olmalıydı bu.) Ne zamandan beri bu gemideydim? Bunu bile ansımıyordum. Anılarımda bir toprak parçası var. Yemyeşil bir toprak parçası. Göz alabildiğine uzanan. Belki de bir çöl. Külrengi. Ya da boz. Ayırt edemiyorum. Ansımıyorum. Ayrıntıları ansımıyorum. Bir zamanlar gerçekten böylesi bir toprak parçası (yemyeşil, boz ya da külrengi) üstünde miydim? İlkin, bu toprak parçasının üstünde mi yaşamıştım? Yoksa bu, okuduğum kitaplardan, gördüğüm resimlerden bende kalan bir iz miydi? Benim yaşamımla ilgisi olmayan. Bir yazarın betimlediği ya da bir çizerin boyadığı? Benim olmayan bir gerçek. Benim olmasını

(belki) istediğim bir gerçek. Bu geminin üstünde doğup büyümüş olmayı, buradan, bu gemiden ve denizle gökten başka bir yeri görmemiş, yaşamamış olmayı yediremediğim için mi bu düşü kuruyordum; yoksa, bir başka yaşam, bir başka geçmiş mi arıyordum kendime? Bilmiyorum.
Ter, yalnız derimin üstünde değil, derimin altından, etimden, kaslarımdan, kemiklerimden, iliğimden, beynimden, kulaklarımın zarından, gözyaşı pınarlarımdan, ciğerlerimden, gırtlağımdan da fışkırıyordu. Boğuluyordum. Güverteye çıkmak, kimsenin olmadığı bir köşeye kapağı atıp, bağrımı gecenin serinliğine açmak da yetmemişti.
Geminin kaptanını tanısaydım, ya da nerede olduğunu bilseydim, bizi bu sıkıntılı sulardan kurtarmasını, meltemlerin estiği sulara doğru dümen kırmasını yakarabilirdim. Oysa, yıllardır (daha doğrusu kendimi bildim bileli) kaptanı bir kez olsun görmemiştim.
Yanılmıyorsam, iki ya da üç kez kaptan köprüsüne değin çıkmıştım. Birincisinde, kaptan köşkünü bomboş bulmuştum. Dümen bağlanmıştı ve gemimiz, tıpkı bu geceki gibi, ağır ağır yol alıyordu. İkincisinde, dümen başında bir yabancı görmüştüm. (Yüzü, gözlerinin rengi, giysileri bizimkilere benzemediği için bir yabancı diyorum.) Üçüncüsünde ise şaşkınlığım o kadar büyüktü ki bütün bir gece uyumamıştım. Üstü başı yırtık pırtık, hemen hemen çırılçıplak, gözleri yuvalarından fırlamış, yağlı saçları omuzlarını bulan, bir deri bir kemik, zavallı bir insandı dümen başındaki. Üstelik, sağ ayağından dümenin başına zincire vurulmuştu. Kuşkusuz, ona hiç soramazdım. Kaptanımızın kim olduğunu ve nerde bulabileceğimi. Belki de, soruma verebileceği karşılık korkutmuştu beni: Öyle ya, pekâlâ, "Kaptan mı? Kaptan benim" diyebilirdi.
O gün, yemekte, garson yamağına (şirin bir Arap yumurcağıydı) karşılaştığım görüntüyü anlatmış, "Nasıl oluyor da, Kaptan Babamız -kaptanımıza böyle derdik– geminin yönetimini yabancıların ve zavallıların eline bırakıyor?" diye

sormuştum. Garson yamağı bu soruma şaşırmış ve "Tüm iş rotada, biliyorsunuz, demişti. Rotayı, Kaptan Babamız çizer. Rota çizildikten sonra da kim olsa yönetebilir gemiyi. İş bir fırtına patlamasın. Kimi zaman, yemeğini götürdüğümde, bana bile bıraktığı oluyor dümeni." Piç kurusu benimle eğleniyor, diye düşünmüştüm. Ama o günden sonra, bir daha kaptan köprüsüne çıkmaya cesaret edememiştim. Bence, kaptanımızı (yemeğini götürdüğünü söyleyen garson yamağı, dümen başında gördüğüm yabancı ya da o insan kalıntısı prangalı zavallı dahil) hiç kimse görmemişti bu gemide. Bunu belki herkes biliyor, ama yüreklilik gösterip kimse kimseye açıklayamıyordu. Kuşkusuz, bazı günler üniformalarını çıkarıp, aramıza bizden biri gibi girdiği oluyordu. Ama o zaman, onu hiç birimiz tanıyamıyorduk. Kim bilir, belki kaptan diye biri de yoktu; çok önceden çizilmiş bir rotayı izliyordu gemimiz. Garson yamağının dediği gibi, iş rotanın çizilmesindeydi. Ondan sonra, sırası gelen herkes dümene geçiyordu. Sorumluluktan kaçmak isteyenleri, ayağına zincir vurarak tutuyorlardı dümen başında. Belki bir zamanlar kaptanımız vardı da bugün yok. Onun çizdiği, belki ondan bile önce çizilmiş bir rotayı izliyorduk. Rüzgâr estiğinde yelkenleri açarak. Rüzgâr yattığında yakıtımızdan harcayarak.
Rota?
Bu sözcüğün denizcilikteki anlamı ve önemi bilinen bir gerçek. Acaba bizim rotamız neye göre çizilmişti? Hangi limana doğru? Gemiyi yönetenler biliyor muydu bu sorunun karşılığını? Yoksa onlar da bilinmezliğin rotasında mı tutuyorlardı dümeni? Gelişigüzel çizilmiş, amacı olmayan bir rota üstünde mi ilerliyorduk? Belki haritası olmayan bir nota. (Olabilir mi?) Gemimiz bu bilgisizlik içinde ilerliyordu. (Olabilir mi?) Hiçbir yere doğru? Bu gece, bu sorulara, Evet, demek geliyor içimden. Evet, bizim rotamız, belirsizliktir demek. Böylece, bir gün, bir kaza sonucu gemimizin sulara gömüleceğini, söylemek istiyorum. Örneğin, haritada görülmeyen kayalara çarparak. Ya da bir buzdağına. Ya da bir başka gemiye. O, zaman zaman

uzağımızdan geçen, bizi göremeden yoluna devam eden gemilerden birine. Ya da bugüne değin gördüğümüz fırtınalara benzemeyen bir fırtınayla, bir kasırgayla karşılaşıp, atlatamayıp sulara gömüleceğimizi söylüyorum.
Sanki kasırga patlamış da batıyormuşuz gibi paniğe kapıldım: *"Can kurtaran yelekleri nerde?"* Onların yerini birkaç kişi biliyor olsa gerek. (Ne yazık, yoksa, Çok şükür, mü demem gerekiyor?) Açıkça söyleyeyim ki, o günü, kasırganın patlayışını ve bu geminin batışını bir an önce yaşamak isterdim. Yalnızca, kaygısızca, sorumsuzca yemeğini yiyen, yatıp uyuyan bunca yolcunun, bunca tayfanın KAPTAN BABAMIZ NERDE? NİÇİN KURTARMIYOR GEMİMİZİ? İMDAT! diye bağırışlarını duymak için. Kaptan Babamız, fırtınanın şiddetini daha önceden (bilgisiyle ya da aygıtlarıyla, deneyimleriyle) ölçüp, gemisini kurtaramayacağını aklı keser kesmez, geminin tek su almayan filikasına atlayıp, *"Batıyorsunuz çocuklar, batıyorsunuz ve bense sizleri yazgınızla baş başa bırakıp kaçıyorum"* diye neşeli kahkahalar atarak sıvışma yolunu seçmeyecek mi? Eğer kaptanı varsa bu geminin, mutlak bunu yapacaktır gibime geliyor.
Tüm bu düşündüklerimi, öbür yolculara, tayfalara da açmam gerekmiyor mu? diye düşündüm bir an. Ama bunları düşünen, kaptanın varlığından ve kişiliğinden kuşkuya düşen, yalnız ben olabilir miyim?
Tayfaları alalım, onlar her gün değişmeyen görevlerini yapıyorlar. Sanki başka bir şey düşünmüyorlar. Yolculara gelelim. Onlar sınıf sınıf. Birinci mevkidekiler domuz gibi yiyorlar ve geceleri balo salonunda oyun oynayarak, dans ederek eğleniyorlar. İkinci mevkidekiler, birincidekilere özeniyorlar. Üçüncü mevkidekiler, kendilerine gösterilen işleri yapıyorlar. Önlerine konan çorbayı, fasulyeyi, pilavı yiyorlar ve hiçbir gün "Bıktık" demiyorlar. Ben, ikinci mevkidenim. Gerçi, birincidekilere özenenlerden değilim. Dans etmiyorum. Oyun oynamıyorum. Yalnızca kitaplıktan kitap alıp okuma ayrıcalığımı kullanıyorum. Tayfalar üçüncü mevkidekilerle

birlikte yemek yiyorlar. Ve bütün gün çalışıyorlar. Geminin temizliğinden üçüncü mevkidekiler sorumlu. Ama ocakta çalışan, makineleri yağlayan, yelken çeken, indiren tayfalar. Acaba onlarla konuşmamda bir...
... diye düşünürken, filikanın gerisinde bir ayak sesi duydum. Toparlandım. Gömleğimin düğmelerini iliklediim. Kitaplıktan aldığım kitabı gizledim. (Belli olmaz, böyle sıkıntılı bir gecede karşılaşabilirdim kaptanımızla. O da sıkılmış, hava almak için üst güverteye çıkmış olabilirdi.) Ayak seslerini duymamış gibi davrandım. Gelen (yaklaştığında gördüm) gençten bir çocuktu. Bu kuytu köşede bir insan olduğunu görünce şaşırmış, belki de korkmuştu. Bilmiyorum niçin,
– Gelin, gelin oturun şuraya, dertleşelim, dedim. (İlk kez böyle bir tedbirsizlik yapıyordum.)
Yabansı yabansı yaklaştı.
– Çok sıkıntılı bir gece değil mi? dedi. Buraya biraz hava alabilirim diye çıktım.
İlk kez birisi böyle konuşuyordu benimle. Benim dilimle.
– Ne yazık ki burada da hava yok, dedim. Rüzgâr esmiyor.
– Ve ne kadar yavaş yol alıyoruz, değil mi? dedi.
– Evet, çok yavaş, dedim.
– Niçin dersiniz? diye sordu.
– Kim bilir, dedim, herhalde Kaptan Babamızın canı böyle istiyor olmalı.
– Yakıtımız bitmiş olmasın? dedi.
(Ne demek istiyordu? Kim göndermişti onu buraya? Ağzımı mı arıyordu?)
– Ne fark eder? dedim.
– Nasıl, ne fark eder? dedi, şaşkın.
– Yakıtımız bitmiş ya da bitmemiş, ne fark eder? dedim. Yavaş ya da hızlı gidiyoruz, ne fark eder?
– Doğru, dedi. Hiçbir şey fark etmez.
Düştün ağıma yavrucak, dedim içimden.
– Yanılıyorsunuz, dedim. Çok fark eder. Birincisi, varacağımız yere zamanında varamayız. İkincisi ve en önemlisi, belki hiç

varamayız. Üçüncüsü, bir fırtına patlayacak olursa, yakıtsız bir gemi hemen denizin dibini boylar.
– Tabii varacak bir yerimiz varsa, dedi. Kesin bir yerimiz varsa, demek istiyorum.
Anlamamazlıktan geldim.
– Biliyor musunuz, diye devam etti, gerçekten hiçbir şey fark etmez. (Güldü.) Kendimizi kandırmayalım. Nasıl olsa bir gün yakıt bitecek. Bugün değilse, yarın bir fırtına patlayacak. Onu atlatsak bile, bir başka fırtına patlayacak, atlatamayacağımız bir kasırga.
– Ne demek istiyorsunuz? dedim.
– Demek istediğim şu, dedi, önünde sonunda dibi boylayacağız. Konuşmasından ve giyiminden, birinci mevki yolcularından biri olduğu anlaşılıyordu.
– Ne zamandan beri bu gemidesiniz? diye sordu.
– Uzun bir süredir, dedim. Ansımadığım kadar uzun bir süredir.
– Sakın siz de bu gemide doğmuş olmayasınız? dedi.
– Hayır, dedim. Ben bir kara parçasında doğdum.
– Ya da öyle sanıyorsunuz, dedi. Düş gücü.
– Anlamadım, dedim.
– Anlamayacak bir şey yok, dedi. Bir kara parçasında doğmuş olsaydınız, bu gemide işiniz neydi?
– Yolculuk tutkusu, dedim. (İnanmayacağını bile bile, yalanıma kendimi inandırmak istercesine.) Yolculuk tutkusu... gençsiniz... bunun ne demek olduğunu bilmiyor musunuz?
Soğuk bir "Hayır" oldu aldığım yanıt.
– Hayır, böyle bir tutku bilmiyorum. Ama izin verirseniz, size bir soru soracağım.
– Buyrun, dedim.
– Daha doğrusu iki soru, dedi.
– Buyrun, dedim.
– Birincisi, niçin bu gemiyi seçtiniz?
– Başkası yoktu, onun için, dedim.
– İkincisi, nereye gitmek istiyordunuz?

– Bunu ben de bilmiyordum, dedim. Bildiğim, yalnız gitmek istediğimdi. Limana indim (az önceki yalanımı sürdürüyordum) ve limanda demirini almakta olan bu gemiyi buldum. Hemen atladım.
– Kaç yaşındaydınız? dedi.
– Sizin yaşınızda olmalıydım, dedim.
– Peki, geminin adı neydi?
Başımı çevirip, sırtımı yasladığım filikaya baktım. Hiçbir harf yoktu.
– Bilmiyorum, ansımıyorum, dedim.
– Binerken de bakmamış mıydınız? dedi.
– Bakmıştım, dedim. Garip bir adı vardı. Garip bir ad... neydi? Unutmuş olmalıyım.
– Niçin geminin adını sorduğumda filikaya baktınız? dedi.
– Genel olarak filikalarda geminin adı yazılıdır da ondan, dedim.
– İlginç, dedi. Çok ilginç. Siz, gerçekten bu gemiye sonradan binmiş bir yolcuya benziyorsunuz. Peki, size bir sorum daha var: Niçin bu gemiye bindiniz? Niçin bu da, başkası değil?
– Dedim ya, bir rastlantı. Limana vardığımda, bir tek bu gemi vardı.
– Öyleyse bir soru daha: Kaptanımızı tanıyor musunuz? Yani, onu hiç gördünüz mü?
– Hayır, dedim.
– Öylesine basit sorular soruyorum ki ihtiyar yolcular bile cevaplayamıyorlar sorumu. Ya kaçıyorlar. Ya da anlamsız, boş gözlerle bakıyorlar.
– Nasıl, tayfalarla konuşuyor musunuz? dedim.
– Buna konuşmak denirse, evet, dedi. Bir çeşit sağırlar konuşması.
– Özür dilerim, dedim. Bu konuda size yardımcı olamayacağım.
– Hiç kimsenin kimseye yardımcı olacağı yok bu iğrenç teknenin üstünde, dedi.
– Öyle görülüyor, dedim.

– Öyle görülüyor, diye tekrarladı. Doğrusunu isterseniz bundan daha doğal da bir şey olamaz. Gencimiz yaşlımız hepimiz aynı durumdayız.
Bu geminin üstündeyiz. Adı belleğimizin derinliklerinde silinmiş bu geminin üstündeyiz. Hoş adını bilsek de neye yarar? Ne nereye gittiğini biliyoruz, ne niçin gittiğimizi. Yiyip, içip, yatıyoruz.
– Fakat kaptan biliyor, dedim.
– Kaptanın da bir şey bildiği yok, dedi.
– Olamaz, dedim.
– Niçin olmasın? dedi. Bunu size söyleyen, kaptanın kendisiyse? Titredim.
– Bağışlayın, dedim.
– Neyi? dedi.
– Bu gevezelikleri, dedim. Bir kahkaha attı.
– Bağışlanacak bir şey yok, dedi. Ben de sizin gibi bir yolcuyum. Şaka ettim. Ama, bir an için inandığınıza göre, kaptan ben olabilirdim demek. Yani, size olduğu gibi, herkese kendimi kaptanım diye tanıtabilirdim. Sahte bir kaptan... Olsun. Ama gerçek kaptandan farkım ne olurdu? Bakın, siz bile az önce, gençliğime bakmadan kaptan olabileceğime inandınız.
– Doğru, dedim.
– Bana sorarsanız, dedi. Kaptanı filan yok bu geminin. Varsa bile o da sahte bir kaptan.
Bütün cesaretimi toplayıp, yaşamımın itirafında bulundum.
– Ben de buna inanıyorum, dedim.
– Bu sonsuz denizlerin ortasında gelişigüzel gidiyoruz, dedi.
– Bir gün batacağız, dedim.
– Ona şüphe yok, dedi. Az önce söyledim size.
– Bir şey yapılamaz mı? dedim.
– Kafamı kurcalayan tek soru bu, dedi. Uykularımı kaçıran tek soru bu. Yapılacak bir şey olmalı.
– Yapılacak tek şey, belki kaptan olmaktır, dedim.
– Ben de öyle düşündüm ilk zamanlar, dedi. Ama bu neyi çözümler? Amacımız ne? Kendimizi mi kurtarmak, yoksa gemiyi mi?

– Elbette gemiyi, dedim. Yani gemideki insanları. Öyle olmak gerekir.
– Karmaşık bir sorun bu, dedi. Biliyor musunuz, bunu yalnız düşünmekle kalmadım, gerçekleştirmeye de çalıştım. Bilmiyorum siz kaçıncı sınıfın yolcususunuz, ben birinci mevkidenim. Gerçekte ancak kendi çevremizdeki insanları tanıyoruz. Bu gemide neler olup bittiğini bilmiyoruz. Bir gün, bu üstünde yaşadığım gemiyi tepeden tırnağa tanımaya karar verdim. Ateşçilerin, kazan dairesinde çalışanların yanına indim. Forsalarla konuştum. Belki bu gemide forsaların varolduğunu bile bilmiyorsunuz. İtiraf edin, bilmiyorsunuz değil mi? (Hayır, bilmiyordum. Bunu ilk kez duyuyordum.) Demek doğru tahmin etmişim. Evet, forsalar da var bu gemide. Yüzlerini kimsenin görmediği. Derileri kara mı, ak mı belli olmayan, korkunç bir pislik içinde yaşayan. Onlarla konuştum. Daha doğrusu konuşmaya çalıştım. Forsalar söylediklerimden hiçbir şey anlamıyorlardı. Ayrı bir dil konuşuyorduk. Tayfalara gelince, "Kaptan" sözcüğü ağzımdan çıkar çıkmaz, beni olduğum yerde bırakıp kaçıyorlardı.
– Anlıyorum, dedim.
– Bu durumda, dedi, yapılacak bir tek şey kalıyor. Kaptan köprüsüne çıkmak, geminin yönetimini ele almak. Sonra haritaları incelemek. Güzel bir rota çizmek. Ilıman bir ülkenin limanına, en kısa zamanda ulaşmak. Bütün tayfaları, bütün yolcuları bu limana çıkarmak, sonra da bu gemiyi batırmak. Bir güzel batırmak.
– Benim düşüncem de bu, dedim. Yalnız ben bir noktada ayrılıyorum sizden: O sözünü ettiğiniz ılıman limanı düşleyemiyorum ben. Çünkü harita okumasını bilmem. Dolayısıyla sağlıklı bir rota da çizemem.
– Öyleyse?
– Ben denizin ortasında batırmayı düşünüyorum bu gemiyi.
– Ya içindekiler?
– İçindekilerden kurtulan kurtulur, dedim.
– Bu bir cinayet olur, dedi. Bilmiyorsunuz, forsaların ayakları birbirine bağlı. Paslı, uzun zincirlerle. Onlara bir kurtuluş olanağı vermemiş olursunuz bunu yaparsanız.

– Az önce de söylediğim gibi, forsaların varlığından haberim yoktu, dedim.
– Aslında sorun forsalar değil, dedi. Aslında sorun, bir bütün. Bu bütünün anlamı ne? Bir bunu bilseydim... Ama sanırım biliyorum.
– Niçin bir anlam arıyorsunuz? dedim. Bir rastlantı bu. Yalnızca bir rastlantı. Şu anda burada oluşumuz gibi. Tek anlamı bu.
– Ama rastlantıya da bir anlam verilebilir, dedi. Görüyorsunuz, şimdi burada sizinle konuşuyoruz, tartışıyoruz, birbirimizin düşüncelerini öğreniyoruz. İlk kez karşılaştık sizinle. Ama bu rastlantıdan bile bir anlam doğdu.
– Doğru, dedim.
– Peki, Bay Rastlantı, dedi gülerek, gemiyi hatırdınız diyelim, kendinizi kurtarabileceğinizi umuyor musunuz?
– Önemli olan bu değil, dedim. Benim kurtulmam değil. Genel bir kurtuluş. Acıların ve anlamsızlığın ve bir rastlantının sona ermesi.
– Bu da belki bir rastlantıyla sona erebilir, dedi.
– Hayır, dedim. Bunu sanmıyorum.
– Öyleyse niçin üzülüyorsunuz? dedi. Nasıl olsa bir gün sona erecek. Bunu, siz de, ben de biliyoruz. (Durdu.) Biliyoruz değil mi?
– Evet, dedim. Biliyorum. Ama ben yaşarken görmek istiyorum. Daha doğrusu bu batışı yaşamak istiyorum.
– Ah! Ne kadar olumsuz bir kişiliğiniz var, dedi. Sonra handiyse utanarak sordu:
– Ama dedikleriniz doğruysa, şu anda benimle konuşurken içtenseniz...
– Sorabilir miyim, niçin yazıyorsunuz?
– Yazdığımı nerden biliyorsunuz? dedim.
– Gördüm, dedi. Kıyıda, köşede, gizli gizli bir şeyler karaladığınızı gördüm.
– Bilmiyorum, dedim. Gerçekten bilmiyorum. Belki yazılabilirdi. Kimin için? Niçin? Neyi anlamak için? Bu sorular

sorularak ya da sorulmayarak (çünkü bu gemide o kadar az insan var ki okuyan) yazılabilirdi.
– Ama siz yazıyorsunuz, dedi.
– Evet, kırık bir kalemle, dedim. Zaman zaman dayanamayıp yazdığım oluyor... Birkaç sözcük... Küçük bazı mesajlar... Bazı mektuplar... Bunlara yazmak denirse, evet, arada bir yazıyorum.
– Peki, yazdıklarınızı ne yapıyorsunuz? dedi. Mektup dediniz, kime yazıyorsunuz mektupları? Nasıl gönderiyorsunuz?
Bir yazar için en güç olan bir durumla (sorguya çekilme) karşı karşıyaydım. Böylesi durumlarda yapılması gerekeni yaptım, kaçamak bir karşılık verdim.
– Denize atmak için, dedim. Yazdığım mesajları boş bir şişeye koyup, ağzına tıpasını yerleştirip denize atıyorum.
Sustuk.
Sanırım, her şeyi söylemiştik birbirimize. Özellikle ben, tümüyle ele vermiştim kendimi. Kendi içimde gizlediğim düşünceleri, ilk kez, bu gece bir yabancıya açmıştım. Bir pişmanlık duymadım, hayır, tam tersine, bir benzerime açılmış olmaktan ötürü erinç içinde olduğumu bile söyleyebilirim.
"Bu kadar yeter. Daha fazla uzatmayalım. Hadi kalk bakalım."
Yavaşça kalktım oturduğum yerden.
– Durun, dedi. Durun gitmeyin. Şuraya bakın, ışıkları görüyor musunuz?
– Hayır, dedim, hiçbir şey gördüğüm yok.
– Şu karanlıkta yanıp sönen ışıkları görmüyor musunuz? diye sordu (şaşkın).
Daha dikkatle baktım. Hayır, hiçbir şey görmüyordum.
– Görmüyorum, dedim, bu karanlıkta, üstümüzdeki yıldızlardan başka gördüğüm bir ışık yok.
– Size yıldızları soran yok, dedi. Karşıdaki ışıkları görmüyor musunuz?
– Bak delikanlı, dedim, bir gece, ben de böyle bir ışık görmüştüm. Ya biz, yani gemimiz bu ışığa yaklaştı, ya ışık bize doğru. Gene bu geceki gibi güvertedeydim. Bir ara burnumun

dibinde gördüm ışığı. İçimden atlamak, o ışığa doğru yüzmek geldi. Yıllarca önce. Belki senin yaşındaydım. Kollarım güçlüydü. Yüzerek o ışığa varacağıma güvenim vardı. Ama bilmem niçin, cesaret edip, bu aşağılık gemiden atlamadım. Atamadım kendimi denize. Kurtulamadım. Ve geldiği gibi yitti ışık. Bir daha ışık mışık görmedim -arada bir uzaktan geçen gemilerin iskele-sancak ışıklarından başka-. Şu anda da ışık mışık gördüğüm yok.
– Nasıl olur? dedi. Nasıl olur anlamıyorum. Capcanlı, kıpır kıpır, tam karşımızda ve bize doğru yaklaşıyor.
– Hayır, görmüyorum, dedim. Eğer sen görüyorsan...
Omuzlarından tuttum. Amacımı sezdi.
– Hayır, dedi. Hayır, kendi yapamadığınız bir şeyi bana yaptırmaya kalkışmayın.
– Madem ki görüyorsun ışığı, atla, dedim. Gençsin. Kollarında yeterince güç var. Hiç değilse bu gemilerden biri -
Sözümü ağzıma tıkadı.
– Söz konusu olan benim kurtuluşum değil, dedi. Bunun hiçbir anlamı yok.
– Söz konusu olan senin kurtuluşun, dedim. Başka kurtuluş yok. Bu gemi batacak. İçindekilerle birlikte. Hiç kimse kurtulamayacak. Yüzüme baktı, tiksintiyle mi, acıyarak mı, çıkaramadım.
– Atlayıp yüzsem ve o ışıklara varsam bile kurtulmuş olmam ki, dedi. Benim istediğim ortak bir kurtuluş.
– Ortak bir kurtuluş yok, dedim.
– Var, dedi. Olmalı. Bu köhne geminin üstünde yaşasak bile var. Gemi su almaya başlasa bile var. Kayalara çarpsak bile var. Batarken bile var. Suyun dibini boylasak bile var. Giderek, asıl o zaman var diyesim geliyor. Gerçek bir umutsuzluktan doğan gerçek bir kurtuluş. Bir gün göreceksiniz bunu.
– Sen daha bu gemiyi yönetenleri tanımıyorsun, dedim. Ben gördüm.
-Yanılıyorsunuz, dedi, çok iyi tanıyorum onları. Siz görmüş olabilirsiniz. Ama ben biliyorum. Geceleri herkes uyurken bir

limana varıyorlar. Demir atmıyorlar. Geminin yakıtını, suyunu, kumanyasını alıyorlar. Sabah uyandığımızda, kendimizi denizin ortasında buluyoruz. Sanıyoruz ki bütün bunlar, yediklerimiz, içtiklerimiz onların eliyle bize veriliyor. Onlar işlerini çok iyi biliyorlar bayım, çok iyi biliyorlar. Yüzyıllar boyu ustalaşmışlar.
– Peki, siz nerden biliyorsunuz bütün bunları? dedim. (Açıkça söyleyeyim ki tüm bu söylediklerine hiç mi hiç şaşırmamıştım.)
– Burdan, dedi (kafasını gösteriyordu).
– Bu genç yaşınızda çok şey biliyorsunuz, dedim. Kutlarım.
O, gecenin son sözünü, bir ahir zaman peygamberi gibi söyledi:
– Öyle günler yaşayacağız ki bu geminin üstünde, yalnız gençler bilecek.
Sonra, bana bir "İyi geceler" bile dilemeden, (kuşkusuz) aşağıya, makine bölümüne inmek üzere, yanımdan ayrıldı.

1971

Kanca

Sabah
küllerin ılıklığında
bir kanca –
Ansıyorum:

I./ GÜN

Gün ne biçim adın var senin?
Gün, bu adı sana kim koydu?
Gün, senin asıl adın ne?
Gün, senin göbek adın ne?
Gün sensen, söyler misin Gece kim?
Gece sensin.
Olmaz Gün. Benim soyadım, biliyorsun, İkindi.

Gün, orda, rıhtımda, avazı çıktığı kadar bağırıyordu. Sırtında gök mavisi, kısa kollu, tiril tiril ipeğimsi bir giysi. Sarı saçları dümdüz, omuzlarını buluyor.

– Gene benimle alay ediyor bu. Gene beni kızdırmak istiyor bu.
– Kim kızdırıyor?
– Kim kızdıracak, bu.
(*Bu*, benim.)
Eliyle işaretlediği, sandalın sularını boşaltmaya çalışan ben.
– Hadi atla Gün.
– Bak seni kızdırmıyor. Senin için kayığı temizliyor.
– Bak seni çağırıyor. Gitsene Gün.
– Gitmem. Onunla hiçbir yere gitmem.
(Yalan. Yani inanmadan söylenen bir söz. Gün biliyor. Gün seziyor. Gün duyuyor. Benimle çok yerlere gelecek Gün.)
Anasına ve ablama bakmadan, daha doğrusu Gün'e de bakmadan (sırtım onlara dönük çalışıyorum kayığın içinde) yeniden sesleniyorum:
– Şurdan süngeri at Gün Hanım.
Süngeri atıyor. Yüzüme.
– Bak, bana "hanım" diyor şimdi de.
Anası ve ablam gülüşüyorlar.
Kayığın temizliği bitti. Kıç üstüne çıkıp demiri çekiyorum.
– Gelecek misin?
– Kayığa bineceğim, ama seninle geliyorum demek değil bu.
Temmuz güneşi çıplak sırtımı yakıyor.
Rıhtıma yaklaşıp elimi uzatıyorum.
– Hadi atla!
Atlıyor kayığa.
Anası ve ablam bize bakıp, aralarında konuşuyorlar.

Küreklere oturdum.
Gün baş üstünde. Ama görüyorum onu, az önce elimden tutup kayığa atlayışını, gök mavisi tiril tiril giysisini, kayığa atlarken havalanan saçlarını ve geride, balkonda bıraktığımız ablamla anasını, ardımızdan seslenişlerini:
– Dikkat edin!
– Gün yüzme bilmiyor, unutma!
Tümünü görüyorum sırtım onlara dönük olsa da.

Kürekleri çekiyorum. Kıyıdan iyice uzaklaştık.
Kürekleri bırakıp, döndüm: giysisini çıkarmış, çift parçalı mayosu içinde yarı çıplak, elleri başının altında, gözleri kapalı, kendini güneşe vermiş yatıyordu.
Baktığımı sezdi. Doğrulmadı, yalnız gözlerini açtı ve kırık bir sesle sordu:
– Ne istiyorsun benden?
– Hiç.
Bedenine baktım. Güneş yüzü görmemiş çocuksu bedenine.
– Beni kayığına almak istemedin değil mi?
– Aldım ya!
– Ama almak istemedin değil mi?
– Evet.
– Niçin?
– Çünkü senin adın Gün.
– Adımla bozdun.
Doğruldu. Gülen gözlerimi gördü.
– Ne istiyorsun adımdan?
– Gün'ü severim ben.
– Geceyi?
– Gece kim?
– Sen biliyorsun.
– Onu daha çok severim.
– Öyleyse beni sevmiyorsun.
– Seni severim demedik ki. Gün'ü severim, dedim ben.
– Ah, gene saçmalıyorsun!
– Güneş geçmiş olmalı başıma.
– Öyleyse denize atla da kendine gel.
– Baş üstüne!
Attım kendimi denize.
İndim, indim, indim, soluğumun yettiği derinliğe değin.
Baktım, ayaklarımın ucundan, denizin dibi görülmüyor, suyun yüzüne çıktım.
Kayık az ötemdeydi.
Yüzmeye başladım. Yorulana, kulaç atamaz duruma gelene değin. Sonra sırtüstü uzandım suda; dinlendim. Sonra kayığa

iyice yaklaşıp, denizle sevişmeye başladım. Bağırıp çağırıyor, denizi kucaklıyor, öpüyor ve ona (denize, denize...) övgüler düzüyordum.
– Yeter artık, suları üstüme sıçratıyorsun.
– Sen de atsana kendini denize.
– Ben yüzme bilmiyorum.
– Daha iyi, boğulursun.
– Geber.
– Olur.
Yeniden dalıyorum denize, soluğumun yettiğince gidiyorum. Sonra kayığın altından geçip, kıç bordasına tutunuyorum.
– Geberdim.
– İyi. Öyleyse çık.
Çıkıyorum kayığa.
– Suları üstüme sıçratma!
– Hadi küreklere otur ben kuruyana dek.
Küreklere oturdu. Güçsüz kolları ve acemiliğiyle çekmeye başladı kürekleri.
Karşısına geçtim.
– Ne kadar kalacaksınız?
– Bilmiyorum.
– Bir hafta?
– Bilmiyorum.
– Bir ay?
– Bilmiyorum dedim ya!
– Annen söylemedi mi?
– Hayır.
– Öyleyse bu akşam gidersiniz.
– Hiç kimse gelmesin istiyorsun değil mi? Biz bile.
Hiç kimse. Onlar bile. Hayır, hiç düşünmedim bunu. İlk kez, Gün, orda, kayıkta, küreklerde, acemi kürek çekişi sırasında söylemişti bunu. Bugünmüş gibi ansıyorum.
"Hiç kimse. Biz bile."
Ablamla iki başımıza yaşıyorduk bu eski yalıda. Arada bir temizliğe gelen Yusuf'un anasını saymazsak. Yaz gelince

gelen gidenimiz artardı. Kışın, arada bir, eski bir dost, bir uzak hısım, adı unutulmuş bir hala, teyzeliği unutulmuş bir Sabahat Hanım...
– Yoruldum, geçer misin küreklere?
– Karşıma otururşan kabul.
– Ama orası ıslak.
– Ziyanı yok, kurur.
Karşıma geçip oturmuştu.
Bir yandan kürek çekerken, bir yandan da onu seyrediyordum. Bir ara kürekleri bıraktım.
– Yanacaksın. Biraz yağ sür.
– Yağ var mı?
– Var, kıç altında, olta sandığının içinde.
Olta sandığını buldu. Yağ şişesini aldı. Kapağını açtı, kokladı.
– Ne biçim yağ bu?
– En güzel yağ.
– Çok pis kokuyor.
– Hiç de değil. Zeytinyağı, ceviz yaprağı ve tentürdiyottan yapılmıştır.
– Kim yaptı?
– Ben.
– Öyleyse sen sür.
– Peki.
Oturduğum yerden kalktım, sol avcuma yağdan boşalttım, iki avcuma bölüştürüp Gün'ü yağlamaya başladım.
– Kendine sür, dedim ben. Kendine sür, ben senin yağını istemiyorum.
– Avaz avaz bağırma, bu yağı sürmezsen yanarsın. Gece uyuyamazsın. Sonra derin soyulur.
Debeleniyordu.
Ama onun debelendiğine aldırdığım yoktu. Boynunu, göğsünü ve omuzlarını bolca yağlamıştım. Sonra ellerimi denizde yıkayıp,
– Şimdi oldu, güneşe karşı korunmuş durumdasın, dedim.
– Güneş de, sen de yağın da, yanmak da batsın.

– İstersen batırayım kayığı.
Cevap yok.
Kürekleri çekmeye başladım yeniden.
Sessizlikte çekilen kürekler. Bozkayalar'a değin. Bozkayalar'ın güneyi limandır ve kumluktur. Oraya yönelttim kayığı. Ve kıyıya varırken, kollarımın tüm gücüyle asıldım küreklere, kayığı kumsala oturtmak için.
Kayık kumlara oturdu.
Kürekleri çıkarıp kayığın içine aldım.
Sonra denize atladım. Sonra Gün'e de atlamasını söyledim.
– Karşıya geç, kayığı biraz daha çekelim.
İyice oturttuk kayığı.
– İyi böyle. Artık dalgalar sürükleyemez. Sen de burada denize girebilirsin. Sığ.
Kayığın bir kıyısında o, bir kıyısında ben.
Göz gözeyiz.
Bugünmüş gibi ansıyorum, ağlıyordu. Hıçkırmadan, sessizce, yalnızca gözyaşlarıyla.
Niçin ağladığını sormadım. Yalnızca elimi uzattım ona doğru.
– Bağışla, dedim. Seni kırmak için değil bütün bunlar. Yalnızca bir oyun. Senin de katılmanı istediğim bir oyun. Ama benim kafamda kurup gerçekleştirdiğim oyunlardan kimse bir şey anlamıyor. Yalnız sen değil, hiç kimse. Artık bu oyunlarımı oynamayacağım. Seninle hiç oynamayacağım. Bir daha kavga etmeyeceğiz. Söz.
Elini uzattı.
– Bana yüzme öğretecek misin?
– Tabii, dedim. Çok kolay. Göreceksin. Denizi seven, yüzmeyi çabuk öğrenir.
Yürüdük denizde. Yürüdük, eli elimde, su belimizi bulana dek.
– Burası ne güzel, dedi.
– Çok az kişi bilir burayı, dedim.
– Sen hep buraya mı geliyorsun? dedi.
– Evet, dedim.
– Köpeğinle mi? dedi.

– Evet, dedim.
– Bugün neden almadın köpeğini?
– Unuttum.
Gerçekten de unutmuştum.
– Gerçekten unuttum.
– Niçin yineledin/ İnanmıştım.
– İlkin ben atlayayım, sonra sen bana doğru yüz.
– Ama ben yüzme bilmiyorum ki.
– Peki, yat kollarıma. Kaldır bacaklarını. Denize yatay tut. Kırma. Denizin içinde bir kuş gibi hafifti kollarımda.
Yavaş yavaş ilerlemeye başladım.
– Hadi bacaklarını çırp. Hayır, öyle değil, dizlerini kırmadan.
– Yapamıyorum.
– Bak göstereceğim.
Gösterdim.
– İşte böyle. Tüm bedenin yatay olacak denizde. Ayaklarını bacaklarını kırmadan sürekli vuracaksın, işte böyle, bu arada kollarını...
Nasıl kulaç atacağını, nasıl soluk alıp vereceğini gösterdim.
– Hadi bir dene.
Denedi.
Olmadı.
Denedi.
Olmadı.
Yardım ettim.
Olmadı.
– Denizi çok seviyorum, ama yüzmeyi öğrenemeyeceğim.
– Öğreneceksin. Öğrenmeden kente dönmek yok.
– Öyleyse hiç öğrenemeyeceğim.
Denizin içinde sarıldım. İlk kez sarıldım Gün'e.
– Gerçek mi?
– Ne gerçek mi?
– Bu söylediğin?
– Niçin gerçek olmasın?
– Gel biraz dinlenelim.

Kollarımdan sıyrıldı, suları sıçratarak, koşa koşa kıyıya çıktı. Yavaş yavaş yürüyordum, onun yürüyüşünü, koşusunu görebilmek için. Ben kıyıya vardığımda, Gün, az ötede, çukurun içindeki atkestanesinin altında, gölgeye oturmuştu. Bugünmüş gibi ansıyorum, kıyıya basan çıplak, ıslak tabanlarımda, her adımımda daha bir artan, kızgın kumun sıcaklığını duymuştum. Sıcaklık tabanlarımdan bedenime yayılıyordu. Bu arada kurumuş dal parçaları, deniz kabuğu kırıkları batıyordu ayağıma, güçlükle ilerliyordum.
– Sen nasıl vardın oraya, ayağına bir şey batmadı mı?
– Benim ayaklarım fil derisiyle kaplıdır, hiçbir şey batmaz.
Ağacın altına vardığımda,
– Yorulmuşum, dedi.
– Temmuz güneşi yorar, dedim. Alışık olmayanı.
– Nasıl alışılır?
– Yana yana.
Yanı başına oturdum. Sararmış otların üstüne. Bir anda her şey silinmişti. Her şey. Yalnız kesik kesik soluyuşunu duyuyordum. Bir de deniz-ter karışımı kokusunu. Şu anda da ansıyorum. Onun kokusunu. Yıllardan sonra. Şimdi de. Derin derin içime çekmiştim. Deniz-ter karışımı, dişil bir kokuydu. Hafif. Handiyse çocuksu. O kokuya biraz daha yaklaştım. Dalga dalga gelen, tüm bedenimi saran, kaynağı onda olan koku bir ürperti gibi yayılıyordu tenimde. Ellerim titriyordu. Yüreğimin atışı hızlanmıştı. Şakaklarım zonkluyordu. Alnımdan akan terler gözlerimi yakıyor, dudaklarıma vuruyor, boynumdan aşağı akıyordu.
– Nen var?
– Hiç.

Hiç'le birlikte koluma değen kolu. Saçlarına değen burnum. Boynuna değen dilim. Bacağına değen bacağım.
O: – Niçin?
Ben: – Çünkü.
O: – Çünkü, cevap değil.

Ben: – Cevabı mı istiyorsun?
O: – Hayır.
Dudaklarına değen dudaklarım. Dilini bulan dilim. Gözlerimin kapanması. Gözlerimin kapanmasıyla birlikte patlayan binlerce havaî fişek. Sonra çöken karanlık. Karanlığın içinde parıldayan, düşen... düşen, yüzlerce, binlerce yıldız. Bağırmak, parçalamak, parçalanmak isteği. Sonra unutuş. Olduğun yeri. Nerden geldiğini. Nereye gittiğini. Ne zaman geldiğini. Ne zaman gideceğini. (Çünkü zaman çoktan silindi. Çünkü zaman çoktan yok oldu. Ne mutluluk!) Yıldız yağmuru, içimi binlerce ışığa boğan yıldız yağmuru sürüp giderken, bir parçamın, isteğin ve ateşin ve patlamanın ve yok olmanın yoğunlaştığı, hem benim olan, hem de olmayan (ikinci bir varlık?) bir parçamın o ıslak, yaş, dar kapıyı zorlayışı, Aç, aç, aç, aç, aç... öleceğim, öleceğim. Ve ölüşüm.
Sanırım, ilk kez o gün, orda öldüm.
Ölüm de, mutlu ölüm de böyle olmalı. Boşlukta kayış. Zamansızlık. Her şeyin biçimini yitirip, gitgide silinmesi, sonra tümden yok oluşu. Duymuyordum bedenimi. Yalnızca bir devinim kendi kendini yok etmeye çalışan. Bir enerjiye dönüşmüştü bedenim. Ve yok oldum. Öylesine bir düşüştü ki bedenimin her hücresi ayrı bir ipek paraşüte bağlı ve her biri beni ansıyan, yani her biri, bir bedenin, bir insanın parçası olduğunu unutmamış, her biri o yok oluşla var oluşun aynı anlama geldiğini, o betimlenmez süreyi yaşamış ve yaşamakta, paraşütleri açılmış, hafiften esen yelle ordan oraya uçuşarak iniyorlardı yeryüzüne doğru.
Yeryüzü üstünde bir noktaya: Bir çöle.
Sırtüstü uzanmış buldum kendimi toprakta.
İlk sorum:
– Yaşıyor muyum? Oldu. Karşılık gelmedi.
Ne zaman bir soru sordumsa, gerçek, inandırıcı bir karşılık isteyen bir soru sordumsa, hiçbir zaman gelmedi karşılık. Bugünmüş gibi ansıyorum, o gün de gelmedi karşılık.
Onun yerine, nice sonra, yeryüzüne indiğimin bilincine varıp,

dizlerimin üstünde sürüne sürüne denize ilerlerken, bana ulaşan bir soruydu gelen:
– Niçin?
Hayır, sorumun karşılığına bir başka soru geldiği için, gelen soru bir neden bulmam için kafamı zorlamamı gerektirdiği için ve bulacağım cevabın yetersiz, gereksiz, inandırıcı olmaktan çok uzak olacağını bildiğim için, giderek bu sorunun (dolayısıyla gelecek cevabın da) anlamsızlığını gördüğüm için (artık ayaklarım -denizde de olsam- yerdeydi ve kafam çalışmaya başlamıştı) yıkılmadım, eziklik duymadım; ne de başkaldırmak isteği. Tam tersine, denizin içinde doğruldum. Suyun içinde büyük bir coşkuyla zıplamaya ve bağırmaya başladım:
– Çünkü... çünkü... çünkü... yaşamı yeniden buldum. Çünkü binlerce parçaya bölünüp yeniden birleşmek, böylece kendi kendimi doğurmak ve doğumuma tanıklık etmek, hayır doğumumu yaşamak istedim ve seninle birleşirken, birleşme süreci içinde, anlıyor musun, çiftleşmeden değil, tekleşmeden söz ediyorum, o süreç içinde, duyuyor musun Gün, ağlamayı bırak, beni dinle, o neyin süreci olduğunu bilmediğim süreci yaşarken, binbir parçaya, milyonlarca parçaya dağıldım, ama benden ayrılan her bir parça o süreci yaşıyordu, yükselirken milyonlarca ben olarak yükseldim, düşerken, milyonlarca ben düştük... Yoksa, yoksa sen bunu yaşamadın mı Gün?
Böyle mi dedim, yoksa bu duyguları dile getiremedim de, anlamsız birkaç sözcüğü mü bağırdım Gün'e, denize, ulu atkestanesine, bilmiyorum. Ama çılgınca bir devinim içinde olduğumu, deli yunuslar gibi denize bir dalıp bir çıktığımı ansıyorum. Sonra, soluk soluğa Gün'e doğru koşuşumu. Onu elinden tutup kaldırışımı. Bacağının kıyıcığından akan ipincecik kanı dilimle yaladığımı. Ve durmadan, "Söyle bana, bana yaşadığımı söyle, yeniden doğduğumu söyle" diye mırıldandığımı.
Sarırım, onu, içinde bulunduğu devinimsizlikten ve gözyaşlarından, dudaklarımı bacaklarında duyar duymaz uyandırdım.

O da devinimin içine girdi.
Kalktık.
Elinden tuttum.
– Gel!
Bu kez sormadı, ne "Nereye?" ne "Niçin?"
İzledi beni.
Az ötemizde, kayaların ardında, çukur bir yerde eski bir mezarlık vardı. Artık kullanılmayan. Yani artık ölü gömülmeyen. Unutulmuş bir mezarlık.
– Nereye gidiyoruz?
– Ölülerin bile gelmediği bir yere.
– Ölüler de nerden çıktı?
– Mezardan.
Eski mezar taşlarını görünce şaşırmış,
"Nereye götürüyorsun beni?" diye sormuştu.
"Oraya, dedim, hiç kimselerin olmadığı, ölülerin bile olmadığı, unutulmuş bir mezarlığa."
Karşı koymadı.
Toprak, kızıl, yaz güneşinin altında yanan bir keçiyolunu izleyip varmıştık mezarlığa.
– Burada denizin sesi bile duyulmaz.
– Ya dalgalar kayığımızı götürürse?
– İşte o zaman bayram ederiz. Gece bir ateş yakarım sana.
– Çırılçıplağız, kibrit bile yok üstümüzde.
– Ben kibritsiz de yakarım ateşi.
Değil kibritsiz ateş yakmak, olağan, olağanüstü, olağandışı her şeyi, her şeyi yapacağıma inanarak söylüyordum bunu.
Sarınım, benim kadar o da inanmıştı buna.
"Nasıl yakarsın?" diye sormadı.
Mezarlığa varmıştık.
Kolumdan çekip bir çukuru gösterdi.
– İşte aradığın yer.
Aradığım yer orası mıydı? Gerçekte bir yer mi arıyordum? Bilmiyorum. Ama sararmış otlarla kaplı çukura bakar bakmaz, kendi kendime, "Evet, dedim, işte aradığım yer." Ve hemen

atladım. Elimle şöyle otların arasını bir yokladım. Garip, otların dibi nemliydi.
Kollarımı açtım,
– Atla, dedim.
Çocuksu bir sevinçle atladı. Kollarım, ağırlığına dayanamadı, sırtüstü düştüm. O üstümde.
Bu kez onun diliydi dilimi arayan.
Bu kez devinen o. Okşayan o. Gözlerini kapayan o. Bu kez o, eliyle... Bu kez o, "Hadi hadi" diyen. Ben de yumdum gözlerimi.
Sırtıma otlar batıyordu.
Bıraktım kendimi.
Dalgalar kıyıya vuruyordu.
balık kokuyordu
yosunlar yüzümü yalıyordu
denize doğru akıyordum
bir denizanası
bir... bir... bir...
yeniden yok oluş, yeniden, bu kez milyonlarca kum tanesine bölünmüştü bedenim
bir dalga gelip binlercesini alıp götürüyor
bir başka dalga gelip binlercesini geri getiriyordu
bir balık düşmüştü üstüme, can çekişiyor, çırpınıyordu, ben dalganın, fırtınanın kayadan kopardığı kum tanelerinden oluşuyordum.
Sonra kum taneleri de bölündü
renk renk
sonra bölünen kum taneleri de bölündü
sonra onlar da bölündü
ve bir dalga daha geldi
tüm kum tanelerini yuttu, aldı götürdü.
Gözümü açtığımda, bulutsuz temmuz göğünü ve gözlerimi kamaştıran güneşi gördüm yalnız. Bakamadım. Yeniden kapadım.
Dönüşte:

– Bende çok sevdiğin kimdi?
– Gece.
– Asıl adı ne?
– Bilmiyor musun?
– Hayır.
O an söylemek istedim. Kürekleri bıraktım. Sanki bir gizim vardı da, onu açıklayacaktım. Belki de bir gizdi. Belki de açıklayacaktım.
Ama o,
– Gece'yi benden çok mu seviyorsun? Şimdi de mi? diye sordu.
– Hayır, dedim. Daha çok değil. Gün'ü başka seviyorum, Gece'yi başka.
– Anlıyorum, dedi (boynu bükük).
Neydi anladığı?
Küreklere asıldım.
Gizim bende kalmıştı.

Bitti mi?
Bitecek olan ne?
Anlattıkların?
Ansıdıkların mı?
Her ne halt ise.
Bellek biter mi?
Huy çıkar mı, desen daha yerinde olur.
Can çıkmadan.
Ama canın çıkmadı.
Ne yazık ki.
Oysa, hep buna uğraştın.
Ama başaramadın, elden ne gelir.
Buraya saçmalamak için mi geldin?
Buraya ansımak için mi geldin?
Buraya uydurmak için mi geldin?
Hayır, buraya uyumak, dinlenmek ve dinlemek için geldim.
Öyleyse devam et.
Ediyorum.

Yemekte susup durmuştu Gün.
Annesi – Nen var?
O – Hiç.
Annesi: – Yemek yemeyeceksen, kalk yat.
Annesinin dizleri dizime değiyordu. Dizimi çekmek istiyor, içimde yavaş yavaş uyanmaya başlayan isteğe karşı koymak istiyordum, ama başaramıyordum.
Farkında mıydı annesi? Bilmiyorum.
Ya ben? Bende uyanmaya başlayan, dizimde başlayıp tüm bedenimi sarmaya başlayan istek kime karşıydı?
Gün'e baktım, tabağındaki balıkla oyalanıyordu.
Ablamla Gün'ün annesi konuşuyorlardı. Neden söz ediyorlardı bilmiyorum. Konuştuklarını duyuyordum, ama dinlemiyordum.
Yemek bitti.
Balkon.
Annesi: – Gün kahvelerimizi yapar mısın?
Gün: – Hayır, ben çıkıp yatacağım. (Ve merdivenin başından kırık bir ses:) İyi geceler.
Yalnız ablam karşılık verdi: – İyi uykular Gün.
Kahveleri annesi yaptı.
Balkondaydık.
Karşı tepeden yükselen ay ışığı, denizin üstünden aşağıya rıhtıma değin uzanıyordu. İğrenç görünüm. Gün'ün annesi bacaklarını açmış kahvesini höpürdetiyordu.
– Hava çok ağır, diyordu. Bir yağmur sıcağı. Boşalsa da rahatlasak.
Birden, – Yağmur yağmayacak, dedim.
Ablam şaşkın, yüzüme baktı.
Gün'ün annesi:
– Neden? dedi.
– Yağmur havası yok da onun için, dedim.
– Nerden anlıyorsun? dedi.

– Gökyüzüne baksanıza, dedim. Ay ışığını, yıldızları görmüyor musunuz? Bulut diye bir şey yok. Hem rüzgâr da esmiyor.
Neler söylüyordum Tanrım!
Kimse cevap vermedi. Belki söylediklerimi kimse dinlememişti bile. Sofrada bıraktıkları konuşmaya dönmüşlerdi çoktan.
Kalktım. İyi geceler diledim.
Odama çıktım. Bu odaya. Şimdi içinde olduğum odaya. Şimdi ansıdığım odaya. Şimdi kendi kendime mırıldandığım odaya. Işığı yakmadım. Soyunmadım da. Soyunmaktan korkuyordum. Soyunursam sanki, içimden taşan isteğe karşı koyamayacakmışım sanıyordum. Öyle, giysilerimle uzandım yatağa. Gözlerimi yumdum.
Ablamın ve Gün'ün annesinin merdivenlerden çıkışı. Odalarına girişleri. Tüm ışıkların sönüşü. Bunları, yattığım yerden, gözlerim kapalı, ayak seslerinden izledim.
Sonra kalktım. Işıkları yakmadan, ayaklarımın ucuna basa basa sofayı geçtim. Merdivenlerden inip bahçeye çıktım. Deniz kıyısına doğru yürüdüm. Ay ışığı, şimdi daha da aydınlatıyordu rıhtımı.
Baktım, ablam orda, tek başına.
Gördü beni.
– N'oldu, yatmadın mı?
– Uyku tutmadı.
– Seni de mi?
– Işığı yakayım mı?
– Gereği yok, gel otur.
Yanı başına çömeldim. Uzun bir süre hiçbir şey konuşmadık. Uzun bir süre. Ağzımızı açmadık. Ne o, ne ben. Her zamanki gibi.
Gecenin sessizliğini bozmaktan kaçınırcasına, büyük bir yavaşlıkla başımı ablamın dizine koydum. Titriyordum.
Elini tuttum, yüzüme yaklaştırdım.
Çekmedi. Bir süre,
– Senin ateşin var, dedi.
– Bilmiyorum, dedim.

Elini çekti.
– Gün'e ne yaptın bugün? dedi.
– Hiç.
– Kız yatağında ağlayıp duruyor.
– Ağlıyor mu?
– Evet, az önce baktım.
– Ne dedi?
– Konuşmadı.
– Ben bir şey yapmadım.
Başımı ablamın dizinden kaldırdım. Üşüyordum. Ablama anlatacaktım, anlatmak istiyordum, ama sözcükler gelmiyordu.
– Üşümeye başladım, hadi gidip yatalım.
Kalktı. Elimden tutup beni de kaldırdı.

Öylesine uzak ki anlar
bellek durduğunda
öylesine yakın ki
o geceki üşümemi üşüyorum şimdi
o geceki ürperti şu anda ihtiyar bedenimde
ama gene de aynı üşüme, aynı titreme değil.
Eksik bir şey var.
O akşam da eksik bir şey vardı.
Tüm yaşamım boyu eksik bir şey vardı.
Hiçbir zaman bulup çıkaramadım.
Hiçbir zaman bulup çıkaramadım, değil mi?
Bu eksikliği mi aramaya döndüm bu eve?
Bu yaştan sonra? Bulsan ne çıkar? Bulsan da artık neye yarar?
Neyi doldurursun? Hangi boşluğu? Boşluklardan hangisini?
Hangi bir boşluğunu delik deşik yaşamının?

Bahçeden topladığım kuru dallarla yakmış olduğum ateş kül oldu. Gecenin bu saatinde bahçeye inip kuru dal arayacak gücüm yok. Hem belki kar yağıyordur dışarıda. Bu soğuk, kar soğuğu. Battaniyemize sarılıp oturalım. Bu köşeye büzülelim. Fırtınadan korkmayalım. Bugüne değin dayandı bu ev. Bu

çürük ahşap ev. Bu geceki fırtınaya da dayanır. Birkaç kiremit daha uçar. Birkaç saçak daha kopar. Ama ışıkları yakabilirim. Tüm ışıkları. Hiç değilse ışıklar ısıtsın biraz içimizi. (Bunu neden daha önce akıl etmedim?) İşte yaktım ışıkları. Tüm eşyalar, tozlu beyaz örtülerin altında. Birer hayalet gibi. Anıları da böyle örtmeli. Beyaz örtülerle. Ve örtüleri hiç kaldırmamalı. Ablam burada olsaydı, bunun ne demek olduğunu anlardı. El sürmemek, dedim. Anılara. O, bunu anlardı.
Çürümüş döşeme tahtalarından bir ikisini söktüm; getirdim, sönmekte olan ateşin üstüne attım.
"Biraz da kendimizden bir şeyler yakalım."
Başım cama dayalı. Dışarıya bakıyorum. Dışarısı karanlık. Hiçbir şey görülmüyor. Yalnızca cama vuran yağmur taneleri. "Yağmur yağmayacak", demiştim. Ablam şaşkın yüzüme bakmıştı. Gün'ün annesi, "Neden?" diye sormuştu. "Yağmur havası yok da onun için", demiştim. Ama yağdı işte. Ama yağıyor işte. Bugün de yağmur havası yoktu. Daha çok bir kar havası vardı. Karayel esiyordu. Ama şimdi bardaktan boşanırcasına yağıyor. Aradaki pencerenin camına karşın, sanki yüzüme yüzüme vuruyor yağmur damlaları. Başımı pencereden kurtaramıyorum. Gene korkuyorum. Başımı çevirsem, sanki tümünü odada göreceğim.
Döndürdüm başımı: Kimseler yok.
Yere serdiğim döşeğe uzandım. Tüm bedenim kırılıyor. Kemiklerime varan bir sızı. Gözlerimi yumuyorum. Ne kadar zaman geçti, bilmiyorum. Uyumadım, ama geçen zamanı bilmiyorum. Yanımda, saat, takvim yok. Duvardaki çalar saatse, yıllardır durmuş, hep aynı zaman parçasını gösteriyor. Beşi beş geçiyor. Hangi haftanın, hangi günün beşi beş gecesi bu? Hangi ayın, hangi haftasının, hangi gününün? Hangi yılın?

Güçlükle kalktım uzandığım yerden. Fırtına dinmişti. Ocağın kıyısına çömeldim. Maşayı aldım, külleri karıştırdım. Avcumu küllerin üstünde gezdiriyordum. Duyulur duyulmaz bir ılıklığı duyuyorum avcumda. Çocuksu bir sevinç içimde. Yitirdiği

bir şeyi, çok sevdiği bir şeyi, onsuz yapamayacağı bir nesneyi bulmuş bir çocuk sevinci. Maşayla biraz daha eşeliyorum külleri
bir şey takılıyor maşaya
çıkarıyorum
avcuma alıyorum
bir kanca bu
kurşunu erimiş, paslı bir kanca
bugünmüş gibi ansıyorum
bir gün
bir temmuz günü
koca bir orkinosun
kanlı gırtlağından
çekip çıkartmıştım –

1962-63 / 1976

Dönüş

Niçin geldim buraya
niçin döndüm bu toprağa
dört bir yanı suyla çevrili
bu çorak adaya?
Havasına dayanamadığını
iklimi sağlığıma zararlı
ve her dönüşümde pişmanlık duyduğum
bu kara parçasına
geldim
niçin?

Burda açtım gözlerimi. Burda kapayacağım. Dediğim için.
Burda. Bu adada. Bu adanın bir köşesinde. Bahçe içindeki,
küçük evimde. Dediğim için. Ya da kumsalın bir yerinde. B
kaya kovuğunda. Bir deniz mağarasında. Bir kaçak gibi. Ya
tepelerden birinde. Kurşunu alnından yemiş. Dediğim gibi
Burda açtım gözlerimi. Gözlerimi nerde açtığımı ansımıyo
(Nerde kapayacağımı da ansımayacağım.)
Beni doğuran kadın, ölü. Çocuk belleğim, ölü.

Ölünün gözleri görür mü?
Gözlerimi burda açmış olup olamayacağıma göre niçin bu dönüş?
(Bu kaçıncı dönüş?)
Bu sürekli dönüş?
Bilmiyorum.
Bir tutku mu?
Bir saplantı mı?
Toprağın çekmesi mi?
Denizin çağrısı mı?
Bilmiyorum.
Bilmeden dönüyorum.
Gemiden indim.
Elimde bir bavul.
İskeledeki memur selâmladı, hatırımı sordu ve "Hoş geldiniz" dedi. Akşam, dört bir yanı örümcek ağlarıyla sarılı eve girdim kapıyı büyük demir anahtarla açıp.
Girişte sandığın üstünde bırakılmış bir mum buldum. Sanki beni bekliyordu.
Yaktım. Mum ışığında baktım eve, örümcek ağlarına, rutubetin duvardaki izlerine.
Yatak odasına girdim. Hazır. Ama toz toprak içinde bir yatak, beni bekliyordu.
Yatağın üstündeki örtüyü kaldırdım. Pencereyi açtım. Sonra bütün pencereleri açtım. Mumu söndürdüm. Çıktım. Karnımı doyurmak için gittiğim aşevinde, şarabımı yudumlarken, adını unuttuğum bir çocukluk arkadaşı geldi yanıma.
– Demek dönüldü?
– Evet.
– Toprak çekiyor değil mi?
– Hayır, toprak değil, deniz.
– Aynı şey.
– Evi nasıl buldun?
– Örümcek ağları içinde.
– Eh, o kadar olur!

– Camlardan bazıları kırılmış.
– Bunca yıl geçti aradan.
– Evet.
– Bu kez dönüş temelli mi?
– Bilmiyorum. Bakacağım. Belki.
– Tek başına mı?
– Her zamanki gibi.
Şaşırdı. Ya da acıdı.
– Şaşacak ne var?
– Şaşırmadım. Ama yaş... Biliyorsun, hepimiz yaşlandık. (Yaşla yalnızlığın ne ilgisi var?)
– Haklısın. Yoksa köyden birini mi bulacaktın bana bakacak?
– Niçin olmasın?
Niçin olmasın?
Aşımı pişiren. Çamaşırımı yıkayan. Yatağımı yapan. Soğuk gecelerde beni ısıtan. Kıyıda balıktan dönüşümü bekleyen.

Niçin olmasın?
Oldu. Buldular.
Yeryüzünün en iyi kadınıydı.
Yüzü kızarmadan yüzüme bakamıyordu.
Gel, dediğim zaman geliyor, git, dediğim zaman gidiyordu.
Sustuğum zaman susuyordu.
Yalnız ne yemek istediğimi soruyordu.
Yalnız bahçede hangi çiçekleri görmek istediğimi soruyordu.
Bugüne değin ne yaptığımı sormuyordu.
Bundan böyle ne yapmayı düşündüğümü sormuyordu.
Verirsem alıyordu. Alırsam giyiyordu.
Yalnız bir gün, daha doğrusu bir akşam, soyunup yatağa girmeden önce, o tüm saflığı içinde bir söz söyledi ki delinmez sandığım ciğerimi deldi:
– Biliyor musun, senden önce ben burda yok gibiydim.
Biliyorum, daha çok yoksulluğun sesiydi bu.
Hiçbir şey vermemiştim bu kadına. Hemen hemen hiçbir şey.
Yazın bir basma entari. Kış yaklaşıyor diye üç arşın pazen.

Canım çektiğinde bir okşama. Diyelim biraz ötesi. Ne övüp göklere çıkartmıştım, ne yerip yerin dibine batırmıştım. Kendim nasıl yaşıyorsam, onu da öyle yaşatmıştım. Sessiz. Tekdüze. İlk kez evime girdiğinden, yatağımı paylaştığından beri ilk kez, doğru dürüst bir şey söylemek gereğini duydum. Ama sözcükler, boğazımda düğümlendi. Yalnızca:
– Ben sana hiçbir şey yapmadım, diyebildim. Sonra, en sevdiğim, birçok kez, birçok kişiye söylemek isteyip söyleyemediğim sözcük çıktı ağzımdan:
– Bağışla!
Bana dokunmaya, bana bir söz söylemeye çekinen, canı çektiğinde kendisini sevmemi bile istemekten, değil istemekten, bunu belli etmekten çekinen bu kadın, birlikte olduğumuzdan beri ilk kez benden önce yatağa girdi. Sırtüstü uzandı. Kollarını iki yana açtı.
Gözlerini yumdu.
– Sen beni bağışla ve bana bir çocuk ver, dedi.
Ada sarsılıyor sandım. Dışarıda bir fırtına patladı sandım. Öylesine bir doğallıkla söylemişti ki sanki kuruyan bir bitki dile gelmiş su vermemi istiyordu benden. Oysa, su, yaşam, güneş oydu. Yanına uzandığımda, ona bana güvenmemesini, çünkü kendime benim bile güvenim olmadığını söyledim.
– Geldiğim gibi bir gün gene giderim, dedim.
– Biliyorum, dedi. Onun için istiyorum.

Güz yağmurlarıyla birlikte adadan ayrılma isteği belirdi içimde. Kışı burada geçirmekten korkuyordum. Burası: Bir ada. Dört yanı denizle çevrili. Bir denizin üstüne oturmuş. Ya deniz dibindeki kayalar çözülürse? Ya ada batarsa? Bundan mı korkuyordum? Bilmiyorum. Kışın esecek, günler boyu dinmeyecek fırtınaların korkusu muydu içimdeki? Bilmiyorum.
Bir sabah, iskeleye gittim. İki gün sonra kalkacak vapur için bir bilet istedim. Bir tek bilet.
İskele memuru, önüne koyduğum parayı eliyle itti.

– Nereye gidiyorsunuz? dedi. Adamızda rahat etmediniz mi?
– İşlerimi çözümleyip döneceğim, dedim.
– Hangi işleri? dedi. Neyi çözümleyeceksiniz? Bırakın bunları. Oturun oturduğunuz yerde. Bakın, artık yabancılar da kalmadı adamızda.
-Ben sizin düşüncelerinizi sormadım, dedim. Ben ilk vapur için bir yer istiyorum.
– Bir yer mi? dedi iskele memuru. İlk kalkacak vapurda sizin için bir yer yok.
– Yani bütün yerler dolu mu? dedim.
– Hayır, dedi. Sizin için yer yok, dedim.
– Bu ne demek? dedim.
– Bu şu demek ki adadan ayrılmak için sizin özel izin almanız gerekiyor.
– Kimden? dedim.
– Adanın mülkî amirinden, dedi.
– Ben kimseden izin almam, dedim. Eğer siz bilet vermezseniz, ben de bir balıkçı motoruna atlayıp giderim.
– Bunu size salık vermem, dedi. Başınıza bir kaza gelebilir.
Sonra, kalmam için yalvarırcasına:
– Niçin gitmek istiyorsunuz? dedi. Eviniz barkınız burada. Kimse sizi tedirgin etmiyor. Bu ada sizin adanız. Doğduğunuz yer. Baba ocağınız. Üstelik şimdi çocuk bekleyen bir de eşiniz var.
– Ama bu benim seçtiğim bir yaşam değil, dedim.
– Hangimiz kendi yaşamımızı seçiyoruz ki, dedi iskele memuru. Hangimiz dilediğimiz yaşamı seçiyoruz ki?
Elimdeki parayı cebime koydum.
– Demek bana bilet vermiyorsunuz, dedim.
– Hayır, dedi.
Odasından çıkarken,
– Balıkçı teknelerini unutun, dedi. Bunu size pahalıya ödetirler.
– Ödetsinler bakalım, dedim.

Neyi ödeyecektim?
Kim ödetecekti?

Nasıl ödetecekti?
Niçin ödetecekti?
Niçin ödeyecektim?
"Kimseye bir borcumuz yok, ama gerekirse öderiz" dedim kendi kendime.
Sonra içimden bir ses, "Ama ödenmeyecek şeyler de vardır" dedi.
"Yaşamımla öderim" dedim.
"Yaşamınla ödenmeyecek şeyler de vardır" dedi.
Kısır bir yaşam deneyimim vardı.
Bu sorunun karşılığını (neymiş onlar?) sorup, cevabını veremedim.

Kumsala döndüm. Kızgın kumsala. Artık kızgın olmayan kumsala.
Kimseler yoktu.
Nereye gideceğimi bilmiyordum.
Niçin gideceğimi bilmiyordum.
Buraya, yazmamak, ölene değin yazmamak, bahçemde çiçek yetiştirip, denizde balık tutup yaşamak için dönmüştüm. Gün batıyordu.
İki gün sonra beni adadan götürmesini istediğim vapur rıhtıma yanaşmıştı. Işıklar içindeydi.
O demir alacak ve ben içinde olmayacaktım.
"Sabah ola hayrola" dedim.
Evime doğru yürüdüm.
Bahçe kapısını açtım.
Ev ışıklar içindeydi.
Alt katın penceresine yaklaştım.
Yemek masasının başında bir adam, masanın üstüne kâğıtları yaymış, ağzında cigarası, yazı makinesini önüne çekmiş bir şeyler yazıyordu.
Karım kahvesini getirdi.
O gülümseyerek teşekkür etti.
Kahvesinden bir yudum aldı.

Sonra kâğıtları karıştırdı.
Sonra yazı makinesinin tuşlarına vurmaya başladı
boşluğa yönelmiş
bir makineli tüfeğin
tetiğine basar gibi.

1972

Seksek

... oturdum.
"Artık tamam. En sonunda tamam. Çok şükür tamam. Artık yok.
Dayanacak gücüm kal-"
Daha ayak ayak üstüne atmadan durup uçan
konup kaçan
kuşlara bakıyordum.
Kuşlar,
az ötemdeki su birikintisine girip çıkan
kanat çırptıklarında suları yüzümü yalayan.
Kuşları seviyorum.
Oturduktan sonra:
"Gücüm kalmadı. Artık dayanacak. Akacak artık
gücüm
güçsüz bacaklarımdan"
Ve sonra dinlemeye başladım:
Bulutların geçişini

kuşların kanat çırpışını
uzaklarda yağan yağmuru
ardımda titreşen çalıları
kuşların kanat çırpışlarını
yüzüme düşen su damlalarını
içime akan adsız nesneleri
(bir cıva damlası ele avuca sığmayan, oynak)
anlamsız sözcükleri.
Tam bu arada
sessizlikle dinleme arasındaki arada
yani o ölü (denebilecek) arada
bir kız çocuğu belirdi
on bir, on iki yaşında
kısa etekli
elinde topu
yerde zıplatıyor, havaya atıyor, oynuyor.
Küçük bir kız, sarı saçları olan
uzun, lepiska
örülmemiş olsa beline değin inecek olan.
Eski bir anı gibi.
Kalktım
beni görmeyeceği
ve benim onu göremeyeceğim bir yere oturdum.
Ağaçları siper aldım. Ardımdaki çalılar gene çatırdadı.
Kuruyan dallar mı rüzgârda?
Kim bilir?
Ama yüreğim ağzıma geldi.
Sanki beni izleyen birisi
sanki ardımda gizlenen birisi
sanki bir giz.
Korkuyordum ardımdaki çalılara bakmaya.
Oysa, korkacak ne var?
Hiç.
Bile bile korkuyordum.

Bu nedenle bakışlarımı ayaklarıma çevirdim. Pabuçlarıma baktım.
Her ikisi de boyasız ve tozlu. Oysa, bazı günler birini boyayıp parlattığım oluyordu. Güçsüzlükten. Yani, ikisini boyayıp parlatmaya gücümün yetmeyişinden.
Oysa, yalınayak da dolaşabilirdim.
Kim ne diyebilir?
Bu zamanda?
Yalınayak ve başıkabak.
Tanrım, ne rahatlık!
Ama ben bu rahat çılgınlığı hiçbir zaman gerçekleştiremeyenlerdenim.
Öyleyse özleme!
Ama insan her özlediğini gerçekleştiremez ki!
Öyleyse konuşma!
Baş üstüne!
Oturmak bile, otururken düşünmek bile, düşünürken oturmak bile yoruyor insanı. İşte bunu bilen yok. Bunu anlayan yok. Bunu saptayan yok. Herkes başka yerlerde. Hiç kimse gerçeği söylemiyor. Yavaş yavaş dolmaya başladı bahçe. Halk bahçesi. Ulusal park. Kapıları herkese açık. Az ötemde bir ağaç var. Bir süredir ona bakıyorum. Bakışlarımı tozlu ayakkabılarımdan ayırdığımdan beri. Ağacın bir yanı yapraklarla donanmış. Öbür yanı kurumuş, bel vermiş, çökmesin, tümüyle çökmesin diye bu yanı bir kalasla desteklenmiş. Bu, bir yanı yeşil, bir yanı kuru ağaca bakarken, neden bilmem, yıllarca önce gördüğüm bir sessiz filmi ansıdım. (Ansıdığım filmlerin tümü -bu da mı garip?– sessiz filmler.)
Ansıdığım filmde (sessiz) kokmuş bir et parçası vardı. Bir sığır budu, ya da domuz.
Gemi dediğim bir zırhlı. Çünkü askerler vardı. Yalnız askerler, bahriyeliler.
Et kokmuştu.

Yemekte kurtlar çıkıyordu.
Asker, kumandana kokmuş eti gösteriyordu.
Budun üstünde kurtlar oynaşıyordu.
Kumandan (ya da zırhlının doktoru),
Hayır, diyordu. Bu et kokmamıştır. Kokuşma olayı yoktur.
Demiyordu (çünkü film sessizdi), ağzı açıp kapanıyordu, ama dediklerini duyar gibi oluyorduk.
Kokmuştur, diyordu askerler.
Kumandana (ya da doktora) nasıl anlatmalı ki bu ortamda her şey kokmuştur, kokuşmuştur ve kokuşmaktadır?
Askerler üsteliyorlardı: İyi bak. Gözünü aç da bak!
Doktor, gözlüğünü takıp, ya da eline bir büyüteç alıp (ansımıyorum şimdi) bakıyordu. Büyütücü camın altında kurtlar tüm iğrençlikleriyle beliriyordu.
Kokmuştur her şey. Etler. Tüm yiyecekler. Her şey.
Ama gene de: Hayır, kokuşma olayı yok. Bu et yenebilir, diyor doktor.
Bu et yenebilir demek. Öyleyse sen ye, it oğlu it. Etin kokuştuğunu bilenler başkaldırıyordu. Güvertede ayaklanma.
Açlık daha iyi. Ölmek daha iyi. Bu kokuşmuşluktan.
Başkaldırma. Gemide. Ya da zırhlıda. Her neyse. Askerler olduğunu söyledim. Bahriyeliler.
Nerden ansıdın kurtları, gemiyi, askerleri, başkaldırıyı?
Halk bahçesindeydim.
Doluydu. Kalabalık artıyordu. Çocuklar. Anneler. Hah, tamam, destekli ağaç. Bir yanı yemyeşil, öbür yanı kupkuru. Evet, ağacın görüntüsü. Ağaca, bu garip, bu bana, bu bize benzeyen ağaca bakıyordum nicedir, gözümü kırpmadan.
Az önce kalktığım sıraya, bir kadın geldi oturdu.
Yanında bir kız çocuğu. Gene
saçları sarı
etekleri kısa
ve elinde bir top.
Kadın bir ara kafasını çevirip bana doğru baktı.

Ağaçların dallarına karşın, bilmem ama, istemem ama, ne yazık ki bir yerimi (elimi, ayağımı, kim bilir belki de yüzümü) gördü sanıyorum. Gereğince saklanamadım.
Cebimden çıkardığım, yüzümü gizlemek için okur gibi yaptığım gazeteye karşın. Görmüş olmalı bir yerimi.
Ben bakışlarımı kaçırdım.
Gazeteye döndüm. Bu binlerce kez okuduğum, ne zamana ait olduğunu bilmediğim bu sararmış gazeteye.
Gazetenin birinci sayfasında her zaman olduğu gibi gençlerin başkaldırmasından söz eden haberler vardı. "Gençler!"
Güldüm. Dünyada sanki yalnız onlar vardı bir süredir. Tam bunu düşünmüştüm ki karşımda san saçlı kızı buldum. Bana bir şeyler soruyordu. Gazeteyi katladım.
– Ne dedin yavrum?
– Gazeteyi okudunuzsa bana verir misiniz?
– Bu eski bir gazete yavrum. Çok eski bir gazete.
– Olsun.
– Ama olmaz. Bir gazete bile denemez bu kâğıt parçasına. İçinde senin anlayabileceğin bir şey yok. Çok, çok eski haberleri veriyor.
– Olsun resimlerine bakarım.
– Ama bu benim gençliğimin gazetesi yavrum. İçinde resim filan yok. Garipseyerek baktı elimdeki katlanmış gazeteye. Söylediklerime inanmamıştı, belli.
Gazeteyi açtım,
– İşte bak, hiçbir resim yok. Yalnız yazı. Onlar da eski.
– Ziyanı yok, okurum, dedi.
Okurmuş.
Okumayı da nerden öğrenmiş? Kim öğretmiş?
– Git işine beni rahat bırak, bu senin okuyabileceğin gazetelerden değil, dedim.
Hayın hayın yüzüme baktı.
– Sen ne kötü adamsın, dedi.
– Kötü olan sensin, dedim. Peşimi bırakmayan sensin. Benden ne istiyorsun?

– Senden yalnız gazeteni istedim, dedi.
– Yalan, dedim. Gazete bir numara. Benden başka şeyler istiyorsun.
– Sen bir delisin, dedi.
– Defol git, dedim. Yoksa şimdi...
Bir çığlık atarak kaçtı. Kaçarken de, yerden aldığı bir çakıl taşını kafama atmayı unutmadı.
Çok şükür kafamı sıyırıp geçti taş, yaralamadı.
buradan çıkmalı, dedim kendi kendime.
Kendi kendime. Yani içimden.
Ayağa kalktım.
Nerden çıkacağım?
Hangi kapıdan?
Bu yollar birbirleri içinde yitiyor.
Birini izliyorsun, sonra aynı yere geliyorsun.
Bir zamanlar buraya geldiğimde
çıkmak için
(ya da çıkmamak için)
ölene değin arayacaksın, derdim kendi kendime.
Sonra bulurdum bir yol
beni kapıya götüren.
Şimdi korkuyorum.
Çünkü güçsüzlük
bacaklarımda biriken
beni uzun süre yürütmeyen.
Neyse deneyelim
yürüyelim
belki bu kez daha kolay olur.
Yürüdüm.
Ve bir çığlık...
Dur, n'apıyorsun?
"N'apıyorum?"
Durdum.
Çevremde çocuklar.

– Çık! Çık! Çık!
Çıkmak – nerden?
Olduğum yere baktım.
Toprağın üstüne kırmızı bir tebeşirle çizilmiş bir yuvarlak.
Sol ayağımı kaldırdım: CEH– yazılı.
Sağ ayağımı kaldırdım: ENNEM yazılı.
CEH ve ENNEM.
CEHENNEM.
Çocuklar, erkek, kız, hep bir ağızdan bağırıyorlardı:
– Çık! Çık! Çık!
Çıkacağım ama nasıl?
Bacaklarımda güç yok.
– Çık! Çık! Çık!
Büyülenmiş gibiyim.
Ne girecek, ne çıkacak, ne duracak, ne gidecek gücüm vardı bacaklarımda.
Sesler yitmişti. Artık hiçbir şey duymuyordum. Görüntüler yitmişti.
Artık hiç kimseyi görmüyordum. Kapkara bir toprak parçası üstünde gördüğüm yalnızca CEH / ENNEM sözcüğüydü.
Ne demekti bu?
Bilmiyorum.
Birden yağmur başladı.
Yağmur damlalarını alnımda duydum.
Yağmur sanki benim için yağıyordu.
Yağan yağmurda yüzümü yıkadım.
Sonra yeniden sesleri duydum.
Sonra yeniden çocukları gördüm.
Sonra fırladım
çıkmak için
tümüyle çıkmak için
tümüyle çıkmak için
içinde bulunduğum çemberden
bu bahçeden

ve kendimden
ve kendimden
kurtulmak için bahçenin kapılarından birini aramaya başladım, bir kez çıkarsam bir daha dönmeyeceğim, diye ant içerek, çıktıktan sonra nereye gideceğimi düşünmeden, yalnızca çıkışımı düşünerek. Bacaklarımda on sekiz yaşımda bile duymadığım bir güç, fırladım.

1963 / 1970

Olanak – siz

Son bir öykü anlatacağım.
(İster dinleyin ister dinlemeyin.)
Son olarak
bir öykü.
En son
ve bambaşka bir öykü
deneyeceğim.
Yazarak anlatmayı deneyeceğim.
(İster okuyun ister okumayın.)
Hiçbir öyküsü olmayan bir öykü.
Anlatırken ya da yazarken oluşan bir şey. Öyle geliyor.
Ve başka bir kişinin, başka bir şeyin başından geçen.
Belki bir serüven.
Birinin ya da bir şeyin başından geçmiş, geçen ya da geçecek.
Çünkü
artık
kendimden
söz etmekten
yoruldum.

Öyleyse tanıdık birini, bildik bir şeyi bulmalı. Ya da bir gün tanıyacağım, bileceğim birini. Onun ağzından anlatmalı:
Ben, bir gün...
Ya da ben, onu anlatan:
Bir gün, o...
Yada:
Bir gün, onlar...
Ben bir aracı (anlatan) mıyım?
Öyleyse garip, şaşırtıcı bir öykü anlatacağım.
Bir kış gecesiydi. Ocağın çevresinde toplanmışlardı...
Hangi kış gecesi? Hangi ocağın çevresinde? Nerde? Kimler?
Geç!
Bir gün yolda giderken kaplumbağaya rastladı.
Hangi yolda giderken? Kim gidiyordu? Ne zaman? Karnı aç mıydı, tok muydu? İş aramak için mi dolaşıyordu, hafta sonu gezintisi için mi? Giysileri nasıldı? Dışardan mı gelmişti? Yerlisi miydi kentin? Neden kaplumbağaya rastladı? Niçin bir köşkün havlayan azgın köpeğine değil?
Geç!
İskemlenin öyküsünü anlatayım mı?
Anlat!
Yağmurlu bir gündü. Üşüyordum. Geldi, çekti beni. Üstüme oturmak istedi. O koca, ağır kıçıyla. Yüzüme bakmadan. Yıllar yılı babasının kıçına dayandım. Artık ona dayanasım yok. Babasının ağırlığından hasırlarım harap olmuştu. Bir örücüye verip ördüreceklerine, üstüme, gelişigüzel bir kontrplak kesip çakmışlardı. Üstüne bir minder bağlamışlardı. İçi pamuk dolu. Sidik kokulu. İğrenç bir minder. Çiçekli kadifeden. Çiçekleri solmuş. Gelip götünü konduracak üstüme. Bıktım, istemiyorum. İnatla oturmak istiyordu. Ben kaçıyordum. Beni tutup yerden yere vuruyordu. Ama dört ayağımın üstüne doğrulttuğunda kaçıyordum. Bir filmde görmüştüm. Oturtmayacaktım. Bu hiçbir şeyi sevmeyen koca götü. Çok kızdı. Kendine kızıyordu, ama yerden yere vurduğu bendim. Oturtmadım şişko domuzu. O da beni tüm gücüyle yerden yere çalıp darmadağın etti. Onurumla binbir parçaya ayrıldım. Sonra yaktı beni. Kül oldum. Külümü yele savurdular.

Şimdi bir de öbürünün ağzından:
Puşt iskemle. Çürümüştü. Otursan oturamazsın. Kırılır. Sanki altımdan kaçıyordu. Ve bana hep beni döven babamı ansıtıyordu. Çünkü hep babam otururdu, tüm ağırlığıyla bu iskemleye. Bir gece sarhoştum. Kar yağıyordu. Üşüyordum. Ve evde yakacak bir şey yoktu. Yere çaldım. Kırdım. Üstüne bir şişe gaz boca edip minderiyle birlikte ocakta yaktım, ısındım.
Anlatacağın öykü bu muydu düş yoksunu?
Hayır. Ama o oldu.
Dağarcığında başka bir şey yok mu?
Dağarcık mı? Ne dağarcığı?
Bilmiyorum, her yazarın bir dağarcığı olmalı.
Dilersen bir mektup yazayım.
Kime?
Kime dilersen.
Mektup yazılacak kim var?
Sen söyle.
Sevgiline yaz.
Çoktan soldu.
Dostlarına yaz.
Tüm dostlarımı unuttum.
Ne acı!
Dırlanma! Şu iğnemi yap!
Bunadın değil mi?
Beni bırak, iğnemi yap!
Acını dindireceğini mi sanıyorsun?
Hayır, acımı dirilteceğini sanıyorum.
İndir donunu! – Oldu mu?
Teşekkür ederim.
Hadi yaz!
Yazıyorum ya!
Ne yazıyorsun?
Yazımı.
Yazdığın ne?
Bir belge.
Kime ait?

İnsanlığa.
Saçmalama!
Böyle sürdüremem.
Daha başlamadın bile.
Başlamayı böyle sürdüremem.
Öyleyse bitir!
Okura karşı ayıp olmaz mı?
Ah, şimdi bir de okuru mu düşünmeye başladın?
Hangi okuru?
Bir okuru. Herhangi bir okuru. Adını bilmediğin bir okuru.
O okur için yazdığını söylemeyeceksin umarım.
Hayır, söylemeyeceğim.
Öyleyse niçin yazıyorsun?
Yazmak için.
Öyleyse niçin yazıyorsun?
Kurtulmak için.
Öyleyse niçin yazıyorsun?
Anlatmak için.
Öyleyse niçin yazıyorsun?
Susmak için.
Öyleyse niçin yazıyorsun?
Kusmak için.
Öyleyse niçin yazıyorsun?
Mutlu günler için.
Öyleyse niçin yazıyorsun?
Bilinmek için.
Öyleyse niçin yazıyorsun?
Umutsuzluğu yenmek için.
Öyleyse niçin yazıyorsun?
Güçlüğü yenmek için.
Öyleyse niçin yazıyorsun?
Çünkü
için –
yazıyorum.

1967

Melek Cici

Bu filmin öyküsünü bana yazdıran, filmin yarısını çeken, ama filmler yandığı ve oyuncular kaçtığı için işi yarıda bırakmak zorunda kalan KUZGUN ACAR dostumun anısına

Boğaz.
Boğaz'ın Anadolu yakası.
Bir yalı. Büyük. Eski. Çökmekte.
Yalının çürüyen tahtaları. Deniz.
Kıyıda bir kedi. Birçok kedi. Taşların üstüne oturmuş uyuklayan bir balıkçı. Onun yanında, mermer merdivenlere oturmuş ihtiyar bir kadın.
Başı elleri arasında.
Kalkar.
Karanlıkça bir odaya girer. Burası, hem mutfak, hem oturma, hem de yatak odasıdır. Tıkış tıkış bir oda. Solda, köşede bir karyola. Pirinç. Ayak ucunda yuvarlak, sırları dökülmüş bir ayna. Ortada küçük bir masa. Yuvarlak. Kurtların kemirdiği.

Köşede bir "Vita" kutusunun üstünde bir gaz ocağı. Pompalı. Üstünde bir tencere.
Bakır. Kalaylı.
Tam bir sessizlik.
Hiçbir rüzgâr. Hiçbir dalga.
İhtiyar kadın odanın içinde ordan oraya dolaşır. Konsol vardır yatağın yanında, duvara yapışık.
Onun önünde durur. Yer yer sırları dökülmüş konsolun aynası önünde durur. Aynada kendine bakar: Böylece ilk kez, buruş buruş yüzünü, tam olarak (aynada), görmüş oluruz.
Soluk.
Bahçe. Ağaçlar. Otlar. Kuyu. Karaya çekilmiş kayıklar.
Kara katranlı alamanalar. Yıkık bir duvar. Duvarı kaplayan böğürtlenler. Dibinde (duvarın) ısırganotları. Bahçenin hemen hemen tam ortasında bir kayısı ağacı. Koskoca. Kurumuş (yarısından çoğu). Bahçede in cin top oynamakta.
Aynı bahçe.
Doludur şimdi. Balıkçılarla. Maramat yapmaktalar. Kayıkları raspa etmekteler. Macun çekmekteler. Boyamaktalar.
Cigara içmekteler. Konuşmaktalar. Fakat hep bir ağızdan konuştuklarından bir şey anlaşılmamaktadır. Bu büyük gürültü. Bu büyük gürültünün içinde yalnızca, dalyan... balık... güneş... rakı... deniz... poyraz... hava sözcükleri kulağımıza çalınmakta. Bir de özel isimler: Saffet... Nuri... Sabahattin... İsmail... Mehmet... Ali... Melek gibi. Bir de günlük zararsız küfürler. Dil pelesengi.

Yalı. Önden.

Mermer merdivenler. Korkuluksuz. Yıkılmış. Kalan bir iki paslı direk.
Giriş kapısı.
Kapı *(yakın plan):* Çürümüş, boyaları dökülmüş, ama gene de eski, usta bir marangoz elinden çıktığının belirtileri (oymalar) benzerleri artık pek görülmeyen.

Sessizlik.
Kapı açılır. Kendiliğinden. Hafiften esen rüzgâr belki.
İçersi. Loş.
Kamera ilerler. Ortada bir masa. Oval. Örtüsüz. Üstünde bir sürahi (yuvarlak, kabartmalı, ağzı ortada, dar) ve bir "Yeni Rakı" şişesi. İkisi de boş. Duvarda yaldızlı Eski İstanbul işi bir ayna. Konsol. Üstü mermer. Konsolun üstünde iki gaz lambası. (Eski.) Biri porselen. Biri metal. Yerde balık ağları. (Elden gelse de bu küf kokusu verilebilse.) Belki duvardaki rutubet izleriyle. Olabilir mi? Sağda, yukarıya, ikinci kata çıkan tahta merdiven. Onlar da çürümüş. Aşınmış. Bu merdivenlerden çıkan adımların sesi. Yavaştan. Ağır. Bu merdivenin ortasına gelince (tümü 39 basamak, 40. basamak sofanın girişi). Tavan. Yüksek. İşlemeli. Yarısı çökmüş, ortada yaldızlı ve boyalı tahtaların çevrelediği bir boşluk; gökyüzü görünmekte. Yeniden merdivenler. Yeniden ayak sesleri. Merdivenin bitiminde camlı bir kapı. Üstünde bir kilit var. Bir el kilidi açar.
İkinci kat.
Geniş sofa. Loş.
Kapının karşısında, duvarda birinci kattaki aynanın benzeri. Burası da loş. Alt kattan daha loş. Ama gene de yerde yazılmış bazı kitaplar görünür. Bazı sararmış gazeteler. Öbek öbek.
Kamera ilkin sola, sonra sağa döner. Solda camlı iki kapı. İkisi de kapalı. Sağda iki kapı. Tahta. Camsız. İkisi de kapalı. Soldaki kapılardan biri iple bağlı. Bir el ipi çözer.
Oda.
Birden büyük bir aydınlık ve sessizliği bozan düzinelerce kuşun pencerelere saldırısından çıkan büyük gürültü.
Odanın içi kanat çırpışlarından doğan toz duman içindedir. Güvercinler, kırık camlardan kurtarmışlardır canlarını. Toz yavaş yavaş yatışır. *Kamera kırık camlardan birine yaklaşıp denize yönelir.* Daha doğrusu dışarıya. Deniz ve gökyüzü ve karşı kıyı. Göz kamaştırıcı bir ışık.
Kamera odaya döner.
Kamera odayı tarar.

Sağda bir çocuk karyolası. Demir. Mavi boyalı. İçinde nitelikleri belirsiz, bir yığın nesne. Aralarından bir semaver, bir oturak, birkaç elbise askısı seçilir. Bütün bunlar kuş gübreleriyle örtülüdür. Solda bir yazı masası. O da kuş gübresiyle örtülüdür. Bütün her şey kuş gübresiyle örtülüdür. Sözü geçen masanın üstünde ne idüğü belirsiz birkaç nesne. Belki bir yazı hokkası. Bir tomar kâğıt. Üstündeki yazılar solmuş. Rutubet izleri.

Kamera döşemede.

Eşyaların arasında, köşelerde birkaç kuş yumurtası. Bütün gizli köşelerde birkaç kuş yumurtası. Yanyana. Ve birkaç küçük kuş yavrusu. Yumurtadan yeni çıkmış. Tüyleri yeni yeni çıkmakta. Birçoğu handiyse çıplak. Bu zavallı yaratıklar üstüne *birkaç yakın plan.* Korku dolu titreyişleri. Ve yalnızlıkları. Gagaların açılıp kapanışı. Tam bir sessizlik içinde.

Pencere. Deniz. Gökyüzü. Uzakta karşı kıyı. Göz kamaştırıcı ışık. Tam bir sessizlik.

Bu sessizlik merdivenleri çıkan ayak sesiyle bozulur. Ayak sesleri. Öncekinden daha ağır. Verilebilirse eğer, ihtiyar. Merdivenin gıcırtısı kesilir. Bir süre. Kapı aralanır.

Bir ses: Ben, Melek Cici'yi tanıyorum.

Deniz kıyısında ve odada gördüğümüz ihtiyar kadın. Odaya bakar.

Yakın plan: Gözler.

Karyolaya yaklaşır. Bakar. Karıştırır. Karyoladaki nesnelerin arasında bulduğu kuş yumurtalarını alır. Ne yapacağını bilmeden elinde tutar bir süre. Sonra aldığı yere koyar. Odanın içinde dolaşır.

Tam bir sessizlik.

Yerdeki kuş yavrularından birinin üstüne eğilir. *(Yakın plan.)* Hiçbir duyguyu dışa vurmayan bakışlar. Doğrulur. Yazı masasına yönelir. Çekmecelerden birini açar. Bir tomar sararmış kâğıt. Alır. İple bağlanmıştır. İpleri çözer. *Yakın plan:* Eski yazıyla yazılmıştır kâğıtlar. Belki bir yığın fatura ya da senet. Yere atar. Bir süre bakışları boşlukta durur. Ne

yapacağını bilemeyen insanın davranışları. Duvarlara, kırık camlara bakar.
Sessizlik.
Kamera duvarlarda dolaşır: Yer yer yıkık duvarlar. Bir iki yerde duvarın üstüne yapılmış peyzajlar. Kartpostallardan esinlenmiş olmalı ressamı.
Geçiş: Oda boş. Kapı kapalı.
Oda. Az önceki ayak sesleri. İhtiyar.
Ses: Ben onu tanıyorum. Ben, Melek Cici'yi tanıyorum.
O geliyor.
Kapı. Dıştan.
İhtiyar kadın kapının önünde. Kolunun altında bir şey tutmaktadır. Güçlükle aralar kapıyı. Ve kolunun altında tuttuğu "şeyi" odanın ortasına fırlatır.
Sıkıca kapar kapıyı. İple bağlar.
Oda.
Odanın ortasında ne kadar mümkünse o kadar büyük bir kedi. Kara. Kapkara. Beneksiz. Çevresine dehşetle bakmaktadır. Çevresi sıçanlarla doluymuş gibi hırlamaktadır.
Kuş yavruları – *büyük plan.*
İhtiyar kadının yüzü – *büyük plan.* Burun delikleri.
Başörtüsünden fırlamış yelken kulakları. Sonra gözleri.
Uzun bir süre yalnız gözleri. Donuk. Konuşmayan. İçini dışa vermeyen.
Ses: Melek Cici. Melek Cici.
Görüntü: Melek Cici'nin başörtüsünden "taşmış" kulakları. Buruşmuş yüzü. Sonra bir deniz gibi dalgalı, renk renk gözleri. Yalnız gözleri. Bir leke gibi.

1967

1979'da Sait Faik Hikaye Armağanı'na değer görülen *Bir Gemide*, yayımlandığı yıl edebiyat dünyamızda geniş yankılar uyandırdı. Kitabın arka kapağına yazar, Tolstoy'un *Savaş ve Barış*'ından bir cümle not düşmüştü:
Bir gemide *"toplumsal ve bireysel felaketlerle dolu günler yaşıyoruz."*

Bu kitapta yer alan sekiz öyküde, yaşadığımız felaket günleri, yazınsal, dolayısıyla evrensel düzeyde dile getiriliyor.

ISBN: 978-975-570-678-8
9 789755 706788

8 TL

www.selyayincilik.com
www.twitter.com/selyayincilik
www.facebook.com/SelYayincilik